

Tillsyn av regeltillämpningen på Göteborgs universitet

Tillsyn av regeltillämpningen på Göteborgs universitet

Rapport 2019:19

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2019

Författare: Carl Braunerhielm och Jessica Levin

Diarienummer: 32-00269-19

Universitetskanslersämbetet • Löjtnantsgatan 21 • Box 7703, 103 95 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post registrator@uka.se • www.uka.se

Innehåll

Sammanfattning	5
Tillgodoräknande.....	5
Studentinflytande	5
Kurs- och utbildningsplaner.....	6
Kursvärderingar.....	6
Anställning av personal	7
Överklagande och klagomål.....	7
Åtgärder	8
Inledning.....	9
Tillgodoräknande.....	10
Bakgrund.....	10
Underlaget från lärosätet.....	10
Stickprov	11
Lärosätets svar.....	11
Studentkårernas svar	12
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	12
Studentinflytande	16
Bakgrund.....	16
Underlaget från lärosätet.....	16
Stickprov	17
Lärosätets svar.....	17
Studentkårernas svar	21
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	22
Kurs- och utbildningsplaner.....	26
Bakgrund.....	26
Underlaget från lärosätet.....	27
Stickprov	27
Lärosätets svar.....	27
Studentkårernas svar	29
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	30
Kursvärderingar.....	35
Bakgrund.....	35
Underlaget från lärosätet.....	35
Stickprov	36
Lärosätets svar.....	37
Studentkårernas svar	39

Universitetskanslersämbetets bedömning.....	40
Anställning av personal	46
Bakgrund.....	46
Underlaget från lärosätet.....	46
Stickprov	47
Lärosätets svar.....	48
Studentkårernas svar	48
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	48
Överklagande och klagomål.....	54
Bakgrund.....	54
Underlaget från lärosätet.....	55
Stickprov	55
Lärosätets svar.....	56
Studentkårernas svar	57
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	58

Sammanfattning

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) utövar tillsyn över universitet och högskolor och ansvarar för kvalitetssäkring av högre utbildning och forskning. Inom ramen för tillsynsuppgiften granskar UKÄ de rättsliga frågor som berörs i *Standarder och riktlinjer för kvalitetssäkring inom det europeiska området för högre utbildning* (ESG). Denna form av lärosätetillsyn koordineras med de lärosätetsgranskningar som genomförs inom ramen för UKÄ:s kvalitetssäkringsuppgift. De områden som har granskats utifrån bland annat reglerna i högskoleförfattningarna är tillgodoräknande, studentinflytande, kurs- och utbildningsplaner, kursvärderingar, anställning av personal samt överklagande och klagomål.

Tillgodoräknande

UKÄ har granskat hur universitetet säkerställer att handläggningen av tillgodoräknandeärenden sker på ett rättssäkert och likvärdigt sätt.

Universitetet har lämnat in riktlinjer för tillgodoräknanden som används som ett komplement till högskoleförordningens bestämmelser. UKÄ konstaterar att universitetet har regler som syftar till att säkerställa en enhetlig och rättssäker handläggning av ärenden om tillgodoräknande, men noterar att de i vissa hänseenden avviker från gällande rätt.

De ärenden som UKÄ har granskat visar även att universitetet i vissa fall inte uppfyller gällande krav på handläggningstid och motivering av beslut. UKÄ noterar att universitetet i enlighet med gällande regler har bifogat överklagandehänvisningar när ett beslut om tillgodoräknande gått den sökande emot.

Studentinflytande

Studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. UKÄ bedömer att universitetet, ur ett rättsligt perspektiv, har förutsättningar för att säkerställa studentinflytande genom medverkan i beredande eller beslutande organ. UKÄ konstaterar dock att studentkåren har påpekat vissa brister när det gäller studentinflytandet på lokal nivå. Ifråga om studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut anser UKÄ att det är lämpligt att universitetet tar fram riktlinjer.

UKÄ har granskat 15 ärenden där beslut har fattats av en enda person. Av granskningen framgår att kravet på information och samråd enligt 2

kap. 14 § 2 st. HF inte kan anses vara uppfyllt i 10 av de granskade ärendena.

Kurs- och utbildningsplaner

Kurs- och utbildningsplaner hör till de främsta styrdokument som lärosätena har. Planerna är viktiga i såväl pedagogiskt som rättsligt hänseende. Mot denna bakgrund har ett antal kurs- och utbildningsplaner granskats. UKÄ anser att kursplanerna i flera fall brister i tydlighet när det gäller kraven på särskild behörighet och examinationsformer. UKÄ finner att de granskade utbildningsplanerna dock innehåller det som krävs enligt 6 kap. 17 § HF och att de motsvarar SUHF:s rekommendationer.

Det finns inte några regler för när kurs- och utbildningsplaner ska vara beslutade, men utgångspunkten är att planerna ska beslutas och finnas tillgängliga i god tid innan utbildningen startar. UKÄ har vid sin granskning utgått från att kursplaner för fristående kurser och utbildningsplaner för program bör vara fastställda och tillgängliga för studenten senast den dag som den fristående kursen eller programmet öppnar för anmälan. Vad gäller kurser som ingår i program kan behov dock finnas av att revidera kursplanen för de kurser som ingår i programmet, till exempel avseende kursinnehåll och kurslitteratur. UKÄ anser mot denna bakgrund att det som huvudregel bör vara möjligt att fastställa en revidering av detta slag senast åtta veckor före kursstart. Vissa andra revideringar kan dock behöva fastställas och göras tillgängliga för studenterna tidigare än åtta veckor före kursstart.

UKÄ konstaterar att universitetets regler om kurs- respektive utbildningsplaner inte innehåller några bestämmelser om när de ska vara fastställda och träda ikraft. Vad gäller stickproven konstaterar UKÄ att samtliga av de granskade utbildningsplanerna och de flesta granskade kursplanerna har fastställts eller reviderats i god tid innan utbildningen startade. UKÄ konstaterar att i de kurs- och utbildningsplaner som granskats anges när planerna började gälla.

Kursvärderingar

Lärosätet ska anordna kursvärderingar och sammanställa dem. Lärosätet ska även informera om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten ska också vara tillgängliga för studenterna.

UKÄ bedömer att universitetet har regler för att tillse att kursvärderingar genomförs och sammanställs. UKÄ anser dock att universitetet bör se över reglerna, så att det tydligt framgår hur information om resultaten och eventuella beslut om åtgärder ska meddelas till studenterna och hållas tillgängliga för dem.

UKÄ:s granskning visar att det förekommer brister i efterlevnaden av högskoleförordningens bestämmelser om kursvärderingar. I ett fall framgår inte att någon kursvärdering har gjorts. Vidare framgår att resultat i form av kursrapporter redovisats i fyra av de nio resterande stickproven. Andra brister som framkommit avser bland annat att det inte framgår att universitetet har informerat om eller tillgängliggjort resultaten och eventuella beslut om åtgärder till följd av kursvärderingarna.

I ett fall har universitetet redovisat att en muntlig kursvärdering har genomförts. Av lärosätets egna regler framgår dock att kursvärderingarna ska vara anonyma. Ämbetet ifrågasätter därför att kursvärderingar som görs muntligt överensstämmer med universitetets egna regler eftersom muntliga kursvärderingar inte torde kunna genomföras anonymt.

Anställning av personal

I ESG anges att rättvisa och transparenta processer ska finnas vid rekrytering av personal. UKÄ har granskat om anställningsärenden har utannonserats och om man anslagit besluten. Dessutom har UKÄ granskat om kvinnor och män är jämställt representerade bland dem som berett ärendena och bland sakkunniga.

Universitetets anställningsordning har beslutats av styrelsen och finns tillgänglig på lärosätets webbplats. Anställningsordningen innehåller information om att lärosätet ska informera om lediga anställningar. Däremot saknas information om att lärosätet även ska informera om besluten samt information om jämställd representation bland de sakkunniga.

Av stickprovsgranskningen framgår att universitetet har lämnat information om lediga anställningar i samtliga fall utom i två. Beträffande det första ärendet har UKÄ inga synpunkter på att anställningen inte utlystes. UKÄ tar inte ställning till om det funnits särskilda skäl att inte utlysa den andra anställningen (förlängning av vikariat) eftersom sådana särskilda skäl kan prövas av ÖNH. UKÄ utgår dock från att universitetet beaktar JO:s uttalanden och ÖNH:s avgöranden beträffande särskilda skäl. Av granskningen framgår vidare att universitetet har informerat om anställningsbesluten på anslagstavlan i samtliga fall utom i ett. Vad gäller kravet på jämställd representation framgår att de sakkunniga varit jämställda i samtliga fall utom i ett och att förslagsgruppen inte varit jämställd i 7 av 13 fall.

Överklagande och klagomål

För att den klagande ska kunna ta tillvara rätten att få saken prövad i högre instans är det viktigt att lärosätena hanterar överklaganden rätt och

lämnar korrekt information. Även beträffande beslut som inte får överklagas är det viktigt att lärosätena hanterar eventuella klagomål på ett korrekt sätt. I ESG:s riktlinjer anges bland annat att det ska finnas lämpliga rutiner för att hantera klagomål från studenterna. UKÄ konstaterar att Göteborgs universitet har riktlinjer för hur överklaganden ska hanteras samt rutiner för hantering av klagomål från studenterna. UKÄ har granskat universitetets mallar för överklagandehänvisningar och har ett flertal synpunkter på innehållet i mallarna i förhållande till förvaltningslagen.

För den sökande är det viktigt att få sitt överklagande prövat av överinstansen så fort som möjligt. UKÄ har därför stickprovsvis granskat universitetets överklagandehänvisningar och handläggningstider för överlämnande av ärenden till överinstansen. UKÄ har även i denna del ett flertal synpunkter på innehållet i överklagandehänvisningarna i förhållande till förvaltningslagen. När det gäller tiden för överlämnande av ett överklagande bör denna i normalfallet inte överstiga en vecka. I flera av de granskade ärendena har överlämnandet av överklagandet överskridit denna tid.

Åtgärder

UKÄ har i rapporten markerat de uttalanden som bör föranleda åtgärder av lärosätet (understruken text).

Inledning

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har till uppgift att utöva tillsyn över universitet och högskolor. Det innebär att ämbetet granskar lärosätenas rättstillämpning. UKÄ ansvarar även för kvalitetssäkring av högskoleutbildning, bland annat genom granskning av lärosätenas kvalitets-säkringsarbete. Det nationella kvalitetssäkringssystemet bygger bland annat på *Standarder och riktlinjer för kvalitetssäkring inom det europeiska området för högre utbildning* (ESG). Av dessa standarder och riktlinjer framgår att den externa kvalitetsgranskningen ska beakta kraven i det juridiska ramverk där lärosätena verkar.

I ESG finns ett antal områden som berör frågor som regleras i de svenska högskoleförfattningarna och den svenska förvaltningslagen. För att lärosätena ska kunna bedriva sin verksamhet med hög kvalitet är det grundläggande att de följer tillämpliga regler. UKÄ granskar därför de rättsliga frågor som berörs i ESG inom ramen för tillsynsverksamheten. Denna form av tillsyn benämns lärosätetillsyn. Lärosätetillsynen koordineras med de lärosätesgranskningar som genomförs inom ramen för UKÄ:s kvalitetssäkringsuppgift.

I denna rapport redovisas UKÄ:s granskning av Göteborgs universitet. De områden som granskats är tillgodoräknande, studentinflytande, kurs- och utbildningsplaner, kursvärderingar, anställning av personal samt överklagande och klagomål.

UKÄ skickade den 30 april 2019 en remiss till universitetet. Underlaget från universitetet kom in den 28 augusti 2019. UKÄ erbjöd också studentkårerna att lämna ett skriftligt underlag om universitetets tillämpning av de aktuella reglerna. Två studentkårer har lämnat synpunkter.

UKÄ har remitterat ett utkast av rapporten till universitetet för att ge universitetet möjlighet att korrigera faktafel och rätta till eventuella missförstånd. Universitetet har inkommit med synpunkter på utkastet.

UKÄ:s rapporter från lärosätetillsynen publiceras på ämbetets webbplats www.uka.se.

Tillgodoräknande

Bakgrund

Om en student vid en högskola i Sverige har gått igenom viss högskoleutbildning med godkänt resultat, har studenten rätt att tillgodoräkna sig detta för högskoleutbildning vid en annan högskola. Detta gäller dock inte om det finns en väsentlig skillnad mellan utbildningarna. Detta anges i 6 kap. 6 § första stycket högskoleförordningen (1993:100), HF.

En student har rätt att tillgodoräkna sig annan utbildning än den som avses i 6 §, om de kunskaper och färdigheter som studenten åberopar är av en sådan beskaffenhet och har en sådan omfattning att de i huvudsak svarar mot den utbildning för vilken de är avsedda att tillgodoräknas. En student får även tillgodoräknas motsvarande kunskaper och färdigheter som har förvärvats i yrkesverksamhet. Det framgår av 6 kap. 7 § HF.

Beslut om tillgodoräknande av utbildning eller yrkesverksamhet får överklagas till Överklagandenämnden för högskolan (12 kap. 2 § 4 HF).

I ESG standard 1.4 anges att lärosätena på ett konsekvent sätt ska tillämpa fördefinierade och publicerade regler om bland annat erkännande. I riktlinjerna till denna standard anges följande:

”Rättvist erkännande av examina för högre utbildning, studieperioder och reell kompetens, inklusive erkännande av icke-formellt och informellt lärande, är grundläggande komponenter för att säkerställa studenternas progression i sina studier och samtidigt främja rörligheten. Ändamålsenliga erkännandeprocesser är beroende av

- att lärosätets praxis för erkännande är i linje med principerna i Lissabonkonventionen om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen
- samarbete med andra lärosäten, kvalitetssäkringsorgan och det nationella ENIC/NARIC-centret i syfte att säkerställa att erkännande görs på ett likvärdigt sätt i hela landet.”

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bett lärosätet att redogöra för hur lärosätet säkerställer att handläggningen av tillgodoräknandeärenden sker på ett rättssäkert och likvärdigt sätt inom lärosätet. Ämbetet har även bett lärosätet att bifoga eventuella styrdokument.

UKÄ har upplyst lärosätet om att ämbetet avser att stickprovsvis undersöka beslutsmotiveringar, handläggningstider och överklagandehänvisningar i ett antal tillgodoräknandeärenden. UKÄ har bett lärosätet att

bifoga en lista över samtliga beslut i ärenden om tillgodoräknande som fattades under perioden 1 januari – 30 april 2019.

Stickprov

UKÄ har valt ut 15 ärenden från listan och bett lärosätet att bifoga ansökan, beslut och överklagandehänvisning för respektive ärende. UKÄ har även bett lärosätet att ange handläggningstid och bifoga utdrag från ärendehanteringssystemet för respektive ärende.

Lärosätets svar

Göteborgs universitet har bifogat dokumentet *Handläggningsordning för tillgodoräknande vid Göteborgs universitet* (dnr GU 2019/1975). Lärosätet har anfört i huvudsak följande: Universitetets delegationsordning anger att prefekt vid institution efter delegation från dekan har beslutsrätten att tillgodoräkna tidigare utbildning och andra kunskaper och färdigheter avseende huvudområde och/eller kurs på grundnivå och avancerad nivå samt prov i utbildning på forskarnivå. Prefekten har, efter delegation från dekan, även beslutsrätt att tillgodoräkna tidigare utbildning eller verksamhet vad avser konstnärlig examen samt yrkesexamen.

Sedan 2017 finns en universitetsgemensam handläggningsordning för tillgodoräknande som gäller för grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. Handläggningsordningen utgår från högskoleförordningens regler och syftar till att säkerställa en rättssäker och likvärdig handläggning av tillgodoräknandeärenden inom universitetet. Handläggningsordningen reviderades i juni 2019. Som komplement till handläggningsordningen har majoriteten av institutionerna väl utarbetade processer och rutiner för att hanteringen av tillgodoräknandeärenden ska ske på ett enhetligt och rättssäkert sätt. Majoriteten av institutionerna sprider information om processerna och rutinerna via Medarbetarportalen och Studentportalen. Vid flertalet institutioner får studenterna vid kursstart även muntlig information om tillgodoräknande.

Universitetet tillhandahåller specifika utbildningstillfällen och tematräffar om tillgodoräknande för medarbetare. Gemensamma frågeställningar diskuteras även i olika universitetsgemensamma nätverk, såsom nätverk för utbildningsledare och nätverk för utbildningsansvariga.

I den webbaserade studieadministrativa handboken för grundnivå och avancerad nivå beskrivs processen för tillgodoräknande. Dessutom finns information riktad till studenter som vill ansöka om tillgodoräknande på respektive institutions sidor i Studentportalen. Majoriteten av institutionerna har även en ansökningsblankett tillgänglig på Studentportalen. Vid flertalet institutioner finns information om överklagande på ansökningsblanketten, i övrigt kompletteras beslut om tillgodoräknande med hänvisning till överklagande. För de institutioner som inte har en egen

framtagen ansökningsblankett finns möjlighet att använda sig av den blankettmall som finns i den studieadministrativa handboken för grundnivå och avancerad nivå.

Vid flertalet institutioner har prefekt vidaredelegerat beslutsrätten om tillgodoräknande till viceprefekt eller studierektor för grundnivå och avancerad nivå.

Studentkårernas svar

Studentkårerna har inte haft något att anföra utöver det som universitetet framfört.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Rättssäker och likvärdig handläggning av tillgodoräknandeärenden

UKÄ konstaterar att universitetet genom dokumentet *Handläggningsordning för tillgodoräknande vid Göteborgs universitet* har regler som syftar till att säkerställa en enhetlig och rättssäker handläggning av ärenden om tillgodoräknanden.

UKÄ noterar dock att universitetets handläggningsordning på ett antal ställen, bland annat under rubriken *Diarieföring och beslut*, redogör för innehållet i bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900), FL, utan att hänvisa till respektive bestämmelser. Under samma rubrik anges även detta: ”Helt eller delvis avslag på en om tillgodoräknande ska alltid motiveras.” UKÄ vill framhålla att även beslut om att avvisa en ansökan om tillgodoräknande kan överklagas, och att universitetet enligt 32–33 §§ förvaltningslagen (2017:900), FL, är skyldig att lämna motivering och överklagande-hänvisning också vid sådana beslut.

Vidare anges under rubriken *Ansökan om tillgodoräknande* (s. 5) bland annat att ansökan om tillgodoräknande ska ske via ansökningsblankett. Av 19 § FL framgår att ett ärende hos en myndighet inleds genom en ansökan eller annan framställning. Det ställs inte upp något krav på att framställningen ska ha en viss form (prop. 2016/17:180 s. 305).

Lärosätet kan därför inte ställa krav på att en ansökan ska vara skriftlig. En lösning kan vara att i stället ange att en ansökan *bör* ske skriftligen.

Ämbetet konstaterar också att universitetets handläggningsordning inte innehåller fullständig information om vilka åtgärder som ska vidtas om en ansökan om tillgodoräknande är ofullständig. Av 20 § första stycket FL följer att om en framställning är ofullständig eller oklar ska en myndighet i första hand hjälpa den enskilde till rätta inom ramen för sin

allmänna serviceskyldighet enligt 6 § andra stycket FL. Enligt 20 § andra stycket FL får myndigheten besluta att förelägga den enskilde att avhjälpa en brist som finns kvar, om bristen medför att framställningen inte kan läggas till grund för en prövning i sak. I ett sådant föreläggande ska det anges att följderna av att föreläggandet inte följs kan bli att framställningen inte tas upp till prövning. Mot denna bakgrund anser UKÄ att det är lämpligt att universitetet kompletterar handläggningsordningen med fullständig information om de åtgärder som kan vidtas vid en ofullständig ansökan.

UKÄ utgår från att universitetet kompletterar dokumentet i enlighet med dessa påpekanden.

Universitetets handläggningsordning hänvisar i vissa avsnitt till den studieadministrativa handboken. UKÄ konstaterar att det i denna bland annat anges att dokumentation av beslut om tillgodoräknande som motsvarar hel kurs görs i Ladok. UKÄ vill påminna om att det i 31 § FL anges vad varje skriftligt beslut ska innehålla. En registrering i Ladok om att tillgodoräknande har gjorts är inte ett sådant dokumenterat beslut som krävs.

UKÄ förutsätter att universitetet justerar dokumentet i enlighet med vad som anförts.

Stickprov

UKÄ har granskat femton utvalda ärenden om tillgodoräknande. Ett av besluten innebar avslag på ansökan, fyra innebar delvis avslag och åtta var bifall.

I ett fall (DS 2019-1185) framgår det inte av beslutet om ansökan bifölls eller avlogs. I ytterligare ett fall (DS 2019/1943) har ärendet avslutats med ett resultatintyg som endast anger vad studenten har fått tillgodoräkna sig. I ärendet finns det inte någon dokumenterad ansökan från studenten. Det går därmed inte heller i detta ärende att utläsa om studenten fullt ut har fått tillgodoräkna vad studenten önskat. UKÄ utgår från att universitetet ser över rutinerna så att kraven i 31 § FL på vad ett beslut ska innehålla framöver uppfylls.

Som ovan nämnts saknas en dokumenterad ansökan från studenten i ett ärende (DS 2019/1943). Av 5 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, framgår att när det gäller allmänna handlingar som inte omfattas av sekretess kan myndigheten välja mellan att registrera dem eller hålla dem ordnade, så att det utan svårighet kan fastställas om handlingen kommit in eller upprättats. Vidare har myndigheter enligt 27 § FL skyldighet att dokumentera uppgifter som de får på annat sätt än genom en handling om de kan ha betydelse för ett beslut i ärendet. Det ska framgå av dokumentationen när den har gjorts och av vem. För det fall studenten muntligen ansöker om tillgodoräknande bör universitetet

alltså dokumentera bland annat vad den sökande begärt. UKÄ utgår från att lärosätet vidtar åtgärder för att säkerställa att samtliga ansökningar framöver dokumenteras och bevaras på korrekt sätt.

Beslutsmotiveringar

Av 32 § FL framgår att ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt som huvudregel ska innehålla en klagörande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande.

UKÄ noterar att sex bifallsbeslut saknar beslutsmotiveringar. Mot bakgrund av att dessa beslut helt tillgodoser studenternas önskemål har ämbetet inga synpunkter på att besluten inte har motiverats (jfr prop. 2016/17:180 s. 321).

Ett beslut som innebar delvis avslag på ansökan fattades den 22 januari 2019 (DS 2019/1179). I motiveringen till den del av beslutet som innebar avslag angavs följande: ”Däremot görs bedömningen att du behöver delta i de workshops som också ingår i MED415 då kursen 3FC010 Matematik och statistik för läkemedelsområdet saknar vissa av de delar som behandlas inom dessa moment, bl.a. meta-analyser.” UKÄ anser att motiveringen hade kunnat vara tydligare. I motiveringen finns heller ingen hänvisning till tillämpliga rättsregler. UKÄ vill påpeka att förvaltningslagen ställer krav på att en beslutsmotivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande (32 § första stycket nämnda lag).

UKÄ konstaterar att det bland stickproven i övrigt finns tre beslut (DS 2019-241, DS 2019-1091 och DS 2019-1386) som innebar avslag eller delvis avslag på ansökan som inte heller uppfyller kraven i 32 § första stycket FL på att en beslutsmotivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats. Vidare saknar ett beslut som innebar delvis avslag (DS 2019-2316) helt en beslutsmotivering.

UKÄ utgår från att universitetet ser över sina rutiner för motivering av beslut.

Handläggningstider

Enligt 9 § FL ska ett ärende handläggas så enkelt, snabbt och kostnads-effektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. Vad dessa krav på handläggningen mer konkret innebär är dock inte närmare reglerat. En bedömning får därför göras i varje enskilt fall av om kraven enligt bestämmelsen är uppfyllda. Vid denna bedömning får ärendenas karaktär beaktas, exempelvis kan ett tillgodoräknandeärende som kräver en mer omfattande utredning motivera en längre handläggningstid.

UKÄ konstaterar att i ett fall har handläggningstiden inte gått att avgöra, eftersom det saknas en dokumenterad ansökan från studenten i ärendet (DS 2019/1943, se ovan).

UKÄ noterar vidare att handläggningstiden för tio av de femton ärendena understiger två månader, vilket UKÄ anser är positivt. I ett av ärendena (DS 2019-2706) var handläggningstiderna knappt fem månader, vilket framstår som för lång tid. I två andra ärenden (O 2018-2139 och DS 2019-1091) var handläggningstiderna cirka 11 månader respektive 17 månader. UKÄ anser att universitetet bör se över sina rutiner för att undvika att handläggningstiderna blir så långa som i dessa fall.

Överklagandehänvisningar

För en redogörelse av den rättsliga regleringen, se avsnittet *Överklagande och klagomål* nedan.

UKÄ konstaterar att universitetet, för de beslut av vilka det framgår att lärosätet helt eller delvis avslagit studentens ansökan om tillgodoräknande, har bifogat en överklagandehänvisning i enlighet med förvaltningslagens bestämmelser.

Studentinflytande

Bakgrund

Kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenterna. Studenterna ska ha rätt att utöva inflytande över utbildningen vid högskolorna. Högskolorna ska verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen. Detta framgår av 1 kap. 4 och 4 a §§ högskolelagen (1992:1434), HL.

Studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation (2 kap. 7 § HL). Om beslut kräver en bedömning av uppläggning, genomförande av eller kvalitet i utbildningen, eller om beslut kräver en bedömning av organisation av eller kvalitet i forskningen, ska besluten fattas av personer med vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Om sådana bedömningar ska göras av en grupp personer ska majoriteten av personerna i gruppen ha vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Styrelsen får dock besluta att en sådan majoritet inte behövs om det finns särskilda skäl. Det framgår av 2 kap. 6 § HL.

Av 2 kap. 14 § högskoleförordningen (1993:100), HF, framgår följande om studentrepresentation: Om beslut ska fattas eller beredning genomförs av en enda person ska information lämnas till och samråd ske med en studentrepresentant i god tid före beslutet eller slutförandet av beredningen. Om beslut fattas av en grupp av personer enligt vad som anges i 2 kap. 6 § HL har studenterna rätt att vara representerade med minst tre ledamöter. Antalet studentrepresentanter i en sådan grupp får dock vara färre om det finns särskilda skäl med hänsyn till det totala antalet ledamöter i gruppen. I övrigt beslutar en högskola själv om sådan rätt till representation för studenterna som avses i 2 kap. 7 § HL.

Av ESG standard 1.2 framgår bland annat att lärosätena ska ha processer för utformning och inrättande av utbildningar. Bland riktlinjerna för standarden nämns att utbildningarna ska utformas i dialog med studenterna, och att en formell process ska följas när de inrättas.

Utbildningarna ska granskas och revideras regelbundet i dialog med studenter och andra intressenter. Det framgår av riktlinjerna för standard 1.9 som handlar om kontinuerlig uppföljning och regelbunden granskning av utbildningarna.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt lärosätet att besvara ett antal frågor om studentinflytande.

A. Studentinflytande genom medverkan i beredande och beslutande organ

A.1 Hur säkerställer lärosätet att reglerna om studentrepresentation följs? Har lärosätet fastlagda principer, riktlinjer eller liknande dokument för hur studentinflytandet ska förverkligas på alla nivåer inom lärosätet? Bifoga i så fall dokumentet.

A.2 Har lärosätet och studentkåren kommit överens om i vilka organ som studenterna ska vara representerade? Bifoga i så fall överenskommelsen. Om en sådan överenskommelse saknas, bifoga en lista över samtliga beredande och beslutande organ som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation.

A.3 Finns det organ där studenterna inte är representerade (och där beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation)? Om så är fallet, ange vilka dessa organ är och anledningen till att studenterna inte är representerade i dem.

B. Studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut

Hur säkerställer lärosätet att denna regel följs? Har lärosätet fastlagda principer, riktlinjer eller liknande dokument som gör klart för personalen hur den ska gå till väga för att informera och samråda med studentrepresentanter i god tid? Bifoga i så fall dokumentet.

UKÄ har upplyst lärosätet om att granskningen görs genom att UKÄ stickprovsvis väljer ut ett antal beslut och ställer frågor till lärosätet. UKÄ har bett lärosätet att bifoga en lista över samtliga beslut som fattades av prefekt eller motsvarande befattningshavare under perioden 1 februari – 30 april 2019.

Stickprov

UKÄ har valt ut 15 ärenden och bett lärosätet att bifoga dokumentation i respektive ärende som visar hur lärosätet har säkerställt studentinflytandet. Om sådan dokumentation skulle saknas, har UKÄ bett lärosätet att ange anledningen till det. För det fall information och samråd med studentrepresentant inte har skett enligt 2 kap. 14 § HF i ärendena, har UKÄ bett lärosätet att ange anledningen till det.

Lärosätets svar

Lärosätet har bifogat *Arbetsordning vid Göteborgs universitet* (V 2018/1036), *Vision 2020*, *Policy för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av utbildning vid Göteborgs universitet* (V 2016/378), *Studentrepresentation i de universitetsgemensamma organen samt vilken*

ersättning som utgår under perioden 1/7 2019 till 30/6 2020 (rektorsbeslut samt PM), Handläggningsordning för utseende av studentrepresentanter i universitetsgemensamma organ (V 2018/1176) och Studentrepresentation i arbetsgrupper m.m. och universitetsgemensamma utvecklingsprojekt inom gemensamma förvaltningen (universitetsdirektörs beslut samt PM). Lärosätet har i huvudsak anfört följande.

Studentinflytande genom medverkan i beredande och beslutande organ

Göteborgs universitets arbetsordning anger att ”studentinflytandet ska säkras i alla beredande och beslutande organ och vid utbildningsrelaterade rektors-, dekan- och prefektbeslut”. Under 2018 genomfördes en kartläggning av studentinflytande inom universitetet. Denna kartläggning visar att studenter erbjuds plats i alla organ där beslut och beredning sker inom universitetet.

Rektors strategimöte, som består av universitetets ledning, dekaner, prefekter och studentkårernas ledningar, genomförde under 2018 en workshop om studentinflytande i syfte att stärka universitetets pågående utvecklingsarbete inom området studentinflytande. Under workshopen diskuterades rapporten avseende kartläggningen av studentinflytandet med fokus på de utmaningar som universitetet har inom området och hur dessa kan lösas. Vidare genomför universitetet för närvarande en översyn av webbinformation om studentinflytande på Medarbetarportalen och Studentportalen, samt arbetar med att ta fram universitetsgemensamma regler om ekonomisk ersättning för studentrepresentation. Dokumentet kommer att reglera ekonomisk ersättning för de organ som ligger på fakultets- och institutionsnivå och i universitetets arbetsordning, samt reglera att fakulteter respektive institutioner ska fatta beslut om ersättning för studentrepresentation för de organ som ligger under respektive nivå. Genom att besluta om ersättningsnivåer understryker rektor vikten av att studentinflytande ska förverkligas på alla nivåer inom lärosätet.

En av utgångspunkterna i universitetets visionsdokument och policy för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av utbildningen är detta: ”Student-/doktorandmedverkan och ett starkt student-/doktorandinflytande är viktiga hörnstenar”. Uppföljning av utgångspunkterna genomförs årligen av rektor i verksamhetsdialoger. I samma policy anges även kriterier för utbildningsutvärdering med extern bedömning. Ett av de kriterier som de externa bedömare ska granska lyder ”studenterna/doktoranderna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen”. Både verksamhetsdialogerna och de externa granskningarna är verktyg för att säkerställa att universitetet uppfyller kravet på studentinflytande.

Som stöd till fakulteternas kontinuerliga arbete med uppföljning och utveckling av utbildningarna finns av rektor beslutade handböcker med koppling till kvalitetspolicyn. I handböckerna finns bland annat följande frågeställningar:

- Fungerar studentinflytandet inom utbildningen tillfredsställande?
- Fylls platserna för studentrepresentation i beredande och beslutande organ?
- Deltar doktorander i beslutsprocesser, inklusive beredning, av frågor som rör forskarutbildning?

Utgångspunkten på universitetet är att det ska finnas studentrepresentation i samtliga beslutande och beredande organ på nivåer. Rektor fastställer årligen en lista över universitetsgemensamma organ där studenter erbjuds vara representerade (*Studentrepresentation i de universitetsgemensamma organen samt vilken ersättning som utgår under perioden 1/7 2019 till 30/6 2020*). Studentrepresentant medverkar i samband med att listan fastställs av rektor genom beslut. Rektor har även beslutat om en *Handläggningsordning för utseende av studentrepresentanter i universitetsgemensamma organ*.

Utöver rektorsbeslutet fattar universitetsdirektören beslut om universitetsgemensamma arbetsgrupper och utvecklingsprojekt som är relevans för utbildning eller studenters situation, och som därmed erbjuds ha studentmedverkan. Aktuella arbetsgrupper och utvecklingsprojekt som har studentrepresentation finns angivna i *Studentrepresentation i arbetsgrupper mm. och universitetsgemensamma utvecklingsprojekt inom gemensamma förvaltningen*, vilket revideras årligen. Det finns även studentrepresentation i rektors ledningsråd och ledningsgrupp, vilket ger studenterna möjlighet att träffa universitetsledningen minst en gång i veckan.

Arbetsordningen reglerar i vilka organ studenter ska vara representerade på fakultets- och institutionsnivå. Utöver vad som anges i arbetsordningen finns studentrepresentation i andra beredande organ såsom nämnder och arbetsgrupper.

Förutom i fasta beredande och beslutande organ enligt ovan deltar även studentrepresentanter på till exempel rektors strategimöten (två till tre gånger per termin) och rektors verksamhetsdialoger med fakulteterna (en gång per termin). Vid verksamhetsdialogerna deltar studentrepresentanter såväl på ledningsnivå som på fakultetsnivå. Studenterna inbjuds även till att medverka vid olika uppdrag och sammanhang som rektor och prorektor deltar vid, till exempel delegationsresor till andra lärosäten. Rektor träffar även samtliga studentkårers centrala representanter inklusive doktorandrepresentanter på frukostmöten två till tre gånger per termin. Vid dessa frukostmöten är det huvudsakligen studentrepresentanterna som föreslår agendan. Dessa möten ger rektor och andra inom universitetsledningen (prorektor, vicerektor, universitetsdirektör med

flera) möjlighet till en direkt dialog med kårrepresentanterna i olika sakfrågor.

Studentorganisationerna inbjuds alltid till att utse representanter för medverkan i alla organ som beslutar om eller bereder frågor som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. Det förekommer dock vakanta platser vid några organ. Framför allt har universitetet utmaningar med doktorandrepresentation på institutionsnivå, vilket kan bero på att doktoranderna som anställda främst vänder sig till de fackliga organisationerna när problem uppstår under utbildningen. För att inneha en plats som doktorandrepresentant i ett universitetsorgan krävs dock medlemskap i studentkår, vilket leder till att doktoranderna i sådana fall behöver vara dubbelt anslutna. Inför läsåret 2019/20 har studentrepresentanter nominerats till samtliga ordinarie platser inom den universitetsgemensamma nivån. Göteborgs universitets studentkårer (GUS) och universitetet utvecklar och genomför tillsammans en utbildning för studentrepresentanter för att stärka dem i deras förtroendeuppdrag, och för att de därmed ska kunna engagera och rekrytera än fler studenter till olika uppdrag.

Studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut

Universitetets arbetsordning anger följande: ”Studentinflytandet ska säkras i alla beredande och beslutande organ och vid utbildningsrelaterade rektors-, dekan- och prefektbeslut”. Grundprincipen inom universitetet är att samtliga beslut ska fattas i samband med forum där studentrepresentanter är närvarande. I de fall beslut behöver fattas utanför ett sådant forum sker kontakt med studentrepresentanter inför beslut. Exempel på forum inom universitetet med studentmedverkan inför att beslut fattas av en person:

Rektors beslutsmöte. Sker en gång per vecka under terminstid. Vid dessa möten närvarar studentrepresentanter som då har möjlighet att ställa frågor till föredraganden, och komma med invändningar mot beslutet.

Dekans beslutsmöte. Inför dekans beslutsmöte skickas alltid kallelse även till studentrepresentant. Beredning av dekanbeslut sker främst inom organ vid fakulteten där studentrepresentanter är närvarande. I enstaka ärenden sker beredning av enskild handläggare, och i dessa fall har studenter möjlighet att ställa frågor i samband med dekans beslutsmöte.

Institutionsråd. Utöver prefekts beslutsmöte finns även institutionsrådet som är ett rådgivande möte inför att prefekt ska fatta beslut samt utgör ett forum för dialog och diskussion i strategiska frågor för institutionens verksamhet. Studenterna innehar två till tre platser i respektive institutions institutionsråd.

I enlighet med kapitel 8 i universitetets arbetsordning skickas kallelse tillsammans med föredragningslista och övriga handlingar elektroniskt eller med post till ledamöterna senast fem arbetsdagar före sammanträdet.

Studentkårernas svar

Konstkåren har, utöver vad universitetet har angett, bland annat anfört följande. För de universitetsgemensamma organen finns riktlinjer för studentrepresentation. Konstkåren upplever dock att samma tydliga struktur saknas på fakultets- och institutionsnivå. Det finns en bra studentrepresentation i många råd och grupper, men det har funnits en osäkerhet om hur representationen ska se ut när tillfälliga arbetsgrupper och projektgrupper bildas. Vad gäller studentrepresentation från doktorandernas håll skulle Konstkåren vilja ta upp språket. Eftersom svenska är myndighetsspråk faller det sig naturligt att de flesta möten sker på svenska. Det kan då vara svårt att hitta en doktorandrepresentant då majoriteten av dem går sin utbildning på engelska och inte har tillräckliga kunskaper i svenska.

Sahlgrenska akademiens studentkår har bland annat anfört att kåren idag är representerad i samtliga beredande och beslutande organ på fakultets- och institutionsnivå vid Sahlgrenska akademin, samt genom samarbetsorganet Göteborgs universitets studentkårer på universitetsgemensam nivå. Från universitetets sida saknas dock riktlinjer eller policydokument för studentrepresentation. Det finns heller ingen överenskommelse om studentinflytande eller studentrepresentation.

Studentkåren instämmer i GU:s beskrivning av riktlinjer och fastställda listor som är beslutade av rektor för de universitetsgemensamma organen. Kåren upplever dock att detta saknas på fakultets- och institutionsnivå. I nuläget sker kommunikation kring representantsuppdrag och studentkåren bjuds in och är representerad på samtliga nivåer. Det saknas dock en tydlig, ömsesidig överenskommelse, och det är svårt för studentkåren att avgöra ifall det finns ytterligare organ där studenterna bör vara representerade.

I sitt svar lyfter universitetet att det ofta saknas doktorandrepresentanter, vilket är ett återkommande problem då det studentfackliga engagemanget bland framförallt kliniska doktorander varit litet. Bland vissa på lärosätet förekommer även en missuppfattning att doktorandrepresentanter skulle vara en egen kategori, skild från studentrepresentanter för grundnivå och avancerad nivå. Det förekommer därför att poster på fakultets- och institutionsnivå öronmärks för ”doktorandrepresentanter”. Kåren menar att det är studentkåren som utser studentrepresentanter, och även om det finns poster där universitetet och studentkåren är eniga om att en doktorand vore lämpligast som studentrepresentant, är det studentkåren som tillsätter uppdraget.

Kåren har uppmärksammat universitetet på att det förekommer att studentrepresentanter inte bjuds in då beslut fattas av en enskild person på institutionsnivå. Det tycks vara oklart för många beslutsfattare hur och vid vilka beslut studentrepresentanter ska bjudas in. Studenterna är representerade i institutionsråd och liknande beredande grupper, men det förefaller även fattas beslut som inte bereds i dessa organ, eller andra organ på institutionsnivå där studenter finns representerade.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Studentinflytande genom medverkan i beredande och beslutande organ

Studenterna har rätt att vara representerade i alla beslutande och beredande organ inom ett lärosäte, om organets verksamhet har betydelse för utbildningen och studenternas situation. För att säkerställa de bästa förutsättningarna för studentinflytande bör lärosätena ha fastlagda principer för hur inflytandet ska förverkligas på alla nivåer inom lärosätet. Detta anges i propositionen *Frihet och inflytande – kårobligatoriets avskaffande*.¹

I propositionen *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan* anges att studenterna bör ha rätt att vara representerade i beredande organ av stadigvarande natur och alltid i beredande organ och utredande organ av större betydelse för studenterna, exempelvis ledningsgrupper, översynsgrupper och utredningar. I propositionen anges också att även frågor om till exempel budget, resurser och administration är av stor betydelse för utbildningen och studenternas situation.²

Rätten till representation ska gälla alla beslut och all beredning som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation, och inte bara vid sådant beslutsfattande som omfattas av kravet på vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Detta anges i propositionen *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor*. Vidare betonar regeringen att det bör vara naturligt för ett lärosäte att inte låta rätten till deltagande i en grupp vara avhängig av vilka frågor som behandlas i gruppen vid olika tillfällen.³

Efter en genomgång av ingivna dokument och universitetets svar bedömer UKÄ att universitetet, utifrån ett rättsligt perspektiv, har förutsättningar för att säkerställa att reglerna om studentrepresentation följs på alla nivåer i enlighet med vad som uttalats i propositionen. UKÄ noterar dock att studentkåren har påpekat vissa brister när det gäller

1 Prop. 2008/09:154 *Frihet och inflytande – kårobligatoriets avskaffande*, s. 41.

2 Prop. 1999/2000:28 s. 28–29.

3 Prop. 2009/10:149 s. 39.

riktlinjer på lokal nivå. UKÄ anser därför att universitetet tillsammans med studentkårerna bör se över frågan för att säkerställa att studentinflytandet kan förverkligas på alla nivåer inom lärosätet.

UKÄ konstaterar att det mot bakgrund av universitetets och studentkårernas svar framstår som att studentinflytandet i huvudsak fungerar bra på central nivå. Studentkårerna har dock framfört synpunkter angående studentrepresentationen i vissa grupper samt studentinflytandet på lokal nivå. Mot denna bakgrund anser UKÄ att universitetet bör göra en förnyad bedömning av studentrepresentationen på lokal nivå.

Studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut

Högskoleförfattningarnas bestämmelser ger även studentrepresentanterna rätt till information och samråd när en person vid lärosätet bereder eller fattar beslut som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. Syftet med regeln om samråd med studentrepresentanter är att garantera studenternas inflytande när ärenden inte hanteras i någon grupp, utan bereds eller beslutas av en ensam befattningshavare. Det är ledningarna för lärosätena som ansvarar för att de har rutiner för hur samrådet med studentrepresentanter ska gå till i sådana fall. UKÄ anser att lärosätena i samverkan med studentkåren bör ta fram rutiner eller riktlinjer för att säkerställa att även enskilda befattningshavare samråder med studentrepresentanter i god tid före slutförandet av beredningen eller före beslutet. Om det finns utrymme för anteckningar om samråd på lärosätenas beslutsblanketter, är risken mindre för att samrådet glöms bort.⁴

När det gäller studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut har universitetet bland annat hänvisat till 8 kap. i arbetsordningen, av vilken framgår att kallelse, föredragningslista och övriga handlingar skickas till ledamöterna senast fem arbetsdagar före sammanträdet. UKÄ konstaterar dock att denna formulering reglerar handläggning av ärenden i organ och inte när en ensam beslutsfattare bereder eller fattar beslut. Av det underlag som universitetet gett in får det därför anses framgå att universitetet saknar rutiner för hur samrådet med studentrepresentanter ska gå till i sådana fall. UKÄ vill framhålla att det t.ex. kan vara värdefullt om beslutsfattarna får tydliga instruktioner om hur information och samråd enligt 2 kap. 14 § HF ska gå till. Som nämnts ovan är risken mindre för att samråd glöms bort om det finns utrymme för anteckningar om samråd på lärosätenas beslutsblanketter. Vidare konstaterar ämbetet att en studentkår har framfört att det finns brister i studentinflytandet när en enda person fattar beslut. Mot denna bakgrund anser UKÄ att det är

⁴ Högskolans regler i praktiken – erfarenheter från Högskoleverkets tillsynsbesök 1998–2012, s. 11.

lämpligt att universitetet tar fram rutiner eller riktlinjer för att säkerställa att bestämmelsen tillämpas på ett korrekt sätt.

Stickprov

I tre ärenden (GU 2019/1248 delegationsordning för institutionen för geovetenskaper, GU 2019/1532 hantering av över- och underskott avslutade projekt och GU 2019/1271 ansökan om medel för utveckling av hållbara modeller för samverkan) bedömer UKÄ att de aktuella besluten inte rör frågor som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. UKÄ har därför inga synpunkter på att på information och samråd inför beslut enligt 2 kap. 14 § andra stycket inte skett i dessa ärenden.

I ett ärende (GU 2019/826 beslut om införande av Canvas vid institutionen för pedagogik och specialpedagogik) har universitetet bland annat angett att en studentrepresentant ingick i styrgruppen för införandet av Canvas samt var delaktig på samtliga beslutsmöten. Vidare har 3 – 6 studenter ingått för att bidra med studentperspektiv. Universitetet har också svarat att planeringen av utrustning av Canvas har skett på institutionsnivå, vilket föranledde det aktuella beslutet. UKÄ, som inte tagit del av det aktuella prefektbeslutet, har inte tidigare haft anledning att ta ställning till den närmare omfattningen av studenternas rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation enligt 2 kap. 7 § HL och 2 kap. 14 § andra stycket HF. Ämbetet anser att denna bedömning bör göras utifrån ett bredare underlag och avser därför att utreda frågan vidare i ett annat sammanhang för att ge fler lärosäten och studentorganisationer möjlighet att lämna synpunkter. UKÄ uttalar sig därför inte vidare om det aktuella beslutet.

När det gäller de övriga stickproven gör UKÄ bedömningen att samtliga beslut rör frågor som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation och som därmed omfattas av reglerna om studentinflytande.

I ett ärende (GU 2019/1231 revidering av kursplan på grundnivå: SQ4245 Funktionshinder, 10 hp) har lärosätet angett att information och samråd har skett men att detta inte framgår av dokumentationen, men att detta nu har åtgärdats. UKÄ konstaterar att det av beslutet får anses framgå att en studentrepresentant i efterhand har intygat att förslaget granskats och att det stöds av studentrepresentant. Mot denna bakgrund utgår ämbetet från att kravet på information och samråd inför beslut enligt 2 kap. 14 § andra stycket HF har uppfyllts i detta fall.

I två ärenden (GU 2019/95 beslut om ny kursplan för SK1524 och GU 2019/713 beslut om kvalitetssäkringspolicy för utbildningar på grund och avancerad nivå vid JMG) framgår endast att studentrepresentanter närvarat vid beslutstillfällena. Det framgår dock inte att studenterna fått ta del av något underlag inför besluten, varför UKÄ anser att det inte kan

anses ha framkommit att kravet på information eller samråd inför beslut är uppfyllt i dessa två fall.

Beträffande beslut om förlängd rättningstid (GU 2019/1002) framgår av underlaget att det aktuella beslutsförslaget skickades till studentrepresentant samma dag som prefekten fattade beslut i ärendet och att en studentrepresentant kom in med synpunkter samma dag. Av stickprovet framgår att studenterna fått del av underlaget inför beslutet, men eftersom detta skett samma dag som beslutet fattats bedömer UKÄ att kravet på att information och samråd ska ske *i god tid* inte är uppfyllt i detta fall.

Beträffande de övriga ärendena (beslut om rutin och nya blanketter för tillgodoräknande av del av kurs [dnr saknas], GU 2019/587 handlingsplan för studie- och karriärvägledningen, GU 2019/1456 inkomna äskanden om fler utbildningsplatser [hst] till utbildningsprogram vid institutionen för medicin, GU 2019/475 revidering av litteraturlistor, GU 2019/761 beslut att ställa in Masterprogrammet Kulturarv och modernitet HT 19, GU 2019/761 aktivitetslista för miljö och hållbar utveckling samt GU 2019/3 beslut om förlängd tid för examinationsbedömning) har lärosätet i vissa ärenden anfört att studentrepresentanter närvarat i vissa beredande organ. UKÄ konstaterar dock att det av underlaget i respektive ärende inte framgår om information har lämnats och samråd har skett med studentrepresentanter i god tid före prefektbesluten. Det har därför inte framkommit att kravet på information och samråd inför beslut enligt 2 kap. 14 § andra stycket HF kan anses vara uppfyllt i något av dessa fall.

UKÄ förutsätter att universitetet vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att högskoleförordningens regler om studentinflytande följs framöver.

Kurs- och utbildningsplaner

Bakgrund

All utbildning på grundnivå och avancerad nivå ska bedrivas i form av kurser. Kurser får sammanföras till utbildningsprogram. För varje kurs ska det finnas en kursplan och i den ska följande anges: kursens nivå, antal högskolepoäng, mål, krav på särskild behörighet, formerna för bedömning av studenternas prestationer och övriga föreskrifter som behövs. För ett utbildningsprogram ska det finnas en utbildningsplan. I utbildningsplanen ska anges vilka kurser som programmet omfattar, kraven på särskild behörighet och övriga föreskrifter som behövs. Det framgår av 6 kap. 13–17 §§ högskoleförordningen (1993:100), HF.

Före den 1 januari 2011 innehöll högskoleförordningen mer detaljerade krav på innehållet i kurs- och utbildningsplanerna. Planerna skulle utöver nuvarande krav även bland annat ange när planen eller en ändring av den skulle börja gälla och de övergångsbestämmelser som behövdes.

Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) fastställde med anledning av avregleringen 2011 rekommendationer om bland annat innehållet i kurs- och utbildningsplaner för sina medlemmar, REK 2011:1, dnr 10/118. De uppgifter som högskolorna tidigare varit skyldiga att skriva in i sina kurs- och utbildningsplaner skulle enligt SUHF:s rekommendation även ingå i planerna efter förordningsändringen.

Kursplaner och utbildningsplaner är grundläggande styrdokument för ett lärosäte och viktiga i såväl pedagogiskt som rättsligt hänseende.

De regler som anges i kurs- och utbildningsplaner är föreskrifter i den mening som avses i 8 kap. regeringsformen. Reglerna i planerna är alltså av samma karaktär som lagar beslutade av riksdagen och förordningar beslutade av regeringen. Det innebär att reglerna är bindande, gäller generellt och måste följas av såväl lärosätens personal som studenter.

I ESG standard 1.2 om utformning och inrättande av utbildningar anges bland annat att lärosätena ska ha processer för utformningen och inrättandet av utbildningar. Den examen som en utbildning leder till ska vara tydligt specificerad. Av riktlinjerna till standarden framgår bland annat att utbildningarna ska innehålla uppgifter om studenternas förväntade arbetsinsats, till exempel uttryckt i poäng enligt European Credit Transfer System (ECTS).

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bett lärosätet att besvara ett antal frågor om kurs- och utbildningsplaner:

1. Har lärosätet beslutat om egna regler för vad kurs- och utbildningsplaner ska innehålla utöver vad som anges i högskoleförordningen? Bifoga i så fall dessa regler.
2. Hur har beslut om fastställande av kurs- och utbildningsplaner delegerats inom lärosätet? Bifoga arbetsordningen.
3. Hur säkerställer lärosätets ledning att kursplaner och utbildningsplaner innehåller de uppgifter som anges i högskoleförordningen och eventuella lokala regler?

UKÄ har upplyst lärosätet om att granskningen kommer att göras genom att UKÄ stickprovsvis väljer ut ett antal kurser och program, för att undersöka hur lärosätet följer bestämmelserna om kurs- och utbildningsplaner för de utvalda kurserna och programmen. Lärosätet ombads att bifoga listor över samtliga kurser och utbildningsprogram som genomfördes under vårterminen 2019.

Stickprov

Utifrån lärosätets listor har UKÄ valt ut tio kurser och fem program.

UKÄ har upplyst om att granskningen avser att

- planerna har fastställts i god tid innan utbildningen startar
- tidpunkt för ikraftträdande anges i planerna
- planerna innehåller det som anges i HF och eventuella lokala regler
- det går att utläsa av utbildningsplanen vilken examen utbildningen leder till
- examinationsformerna regleras tydligt i kursplanerna.

Lärosätets svar

Göteborgs universitet har bland annat bifogat *Regler för utbildningsplan på grundnivå och avancerad nivå* (V 2016/162), *Regler för kursplan på grund- och avancerad nivå* (V 2015/1007) samt *Handläggningsordning för inrättande och avvecklande av utbildningsprogram och huvudområden* (V 2018/1243). Lärosätet har anfört i huvudsak följande.

För närvarande pågår en översyn av regler för utbildningsplan och regler för kursplan för grundnivå och avancerad nivå. Nya regler förväntas beslutas under hösten 2019.

Som ett ytterligare stöd till verksamheten finns de administrativa processerna kring inrättande av nytt utbildningsprogram och ny kurs beskrivna i den webbaserade studieadministrativa handboken för grundnivå och avancerad nivå.

Beslut om utbildningsplaner fattas i enlighet med arbetsordningen av respektive fakultetsstyrelse efter samråd med den universitetsgemensamma utbildningsnämnden. För utbildningsplaner som ingår i lärarutbildningen sker samråd med samordningsnämnden för lärarutbildning innan beslut fattas av fakultetsstyrelse.

Beslut om kursplaner på alla nivåer fattas av prefekt efter samråd med institutionsråd i enlighet med universitetets arbetsordning. För kurser som ingår i institutions- eller fakultetsövergripande utbildningsprogram fastställs kursplan efter samråd med berörda fakultetsstyrelser eller motsvarande.

Vid institutionerna finns det arbetsgrupper som arbetar med att säkerställa kvaliteten på kurs- och utbildningsplaner inför beslut om fastställande. Som hjälpmedel i detta arbete har universitetet utvecklat följande systemstöd:

- Gubas Utbildningsplan är ett universitetsgemensamt systemstöd som används för att inrätta och revidera utbildningsplaner vid Göteborgs universitet. I Gubas Utbildningsplan finns nya och reviderade utbildningsplaner från 2017 och framåt, och systemet fungerar även som arkiv för utbildningsplaner. Systemet säkerställer att samtliga utbildningsplaner vid universitetet är utformade i enlighet med bestämmelser i högskoleförordningen och regler för utbildningsplaner vid universitetet.
- Gubas Kursplan är ett universitetsgemensamt systemstöd som används för att inrätta och revidera kursplaner på grundnivå och avancerad nivå vid Göteborgs universitet. I Gubas kursplan finns kursplaner från 2010 och framåt, och systemet fungerar även som arkiv för kursplaner. Systemet säkerställer att samtliga kursplaner vid universitetet är utformade i enlighet med bestämmelser i högskoleförordningen och regler för kursplaner vid universitetet. Som ett ytterligare stöd till verksamheten finns de administrativa processerna för inrättande av nytt utbildningsprogram och ny kurs beskrivna i den webbaserade studieadministrativa handboken för grundnivå och avancerad nivå.

Därtill har enheten för pedagogisk utveckling och interaktivt lärande (PIL) tagit fram information om hur man skriver en kursplan som ett stöd till den som arbetar med att utforma kursplaner. Informationen

innehåller allmänna råd och tips samt information om de regler och riktlinjer med betydelse för kursplaner som finns i såväl universitetets lokala regler som i högskoleförordningen.

Genom universitetets policy för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling granskas utbildnings- och kursplaner genom de egenutvärderade utbildningsutvärderingarna med extern bedömning eftersom eventuella utbildningsplaner och ett urval av kursplaner ingår som underlag för de externa bedömarnas granskning.

Som stöd till fakulteternas kontinuerliga arbete med uppföljning och utveckling av utbildningarna finns av rektor beslutade handböcker med koppling till kvalitetspolicyn. I handböckerna finns bland annat följande frågeställningar:

- Svarar kursplanernas och utbildningsplanernas lärandemål mot högskoleförordningens examensmål så att progression säkerställs?
- Examineras samtliga lärandemål?
- Motsvarar de faktiska studieresultaten lärandemål och examensmålen tre olika kunskapsformer (kunskap och förståelse, färdighet och förmåga samt värderingsförmåga och förhållningssätt)?
- Finns former för systematisk utveckling och uppföljning/revidering av kursplaner och utbildningen i sin helhet?

Studentkårernas svar

Konstkåren har inte haft något att anföra utöver det som universitetet framfört.

Sahlgrenska akademins studentkår har anfört i huvudsak följande: Kåren har uppmärksammat universitetet på att även om det finns lokala regler för att säkerställa att kursplaner följer kraven, är det inte alltid som dessa efterföljs, och det förekommer också att de instanser som på delegation fastställer kursplaner saknar kännedom om regelverket. Exempelvis förekommer det att kursplaner inte redogör för examinerande moment eller undervisningens språk samt saknar information om hur obligatoriska moment tas igen vid frånvaro.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Planerna har fastställts i god tid innan utbildningen startat

Regler i kursplaner och utbildningsplaner syftar bland annat till att informera om vad som gäller för en kurs respektive ett program. Av högskoleförordningen framgår att kraven på särskild behörighet ska anges i kurs- och utbildningsplaner. Utgångspunkten är därför att kursplaner och utbildningsplaner ska beslutas och finnas tillgängliga i god tid innan utbildningen startar, men några regler för när planerna ska vara beslutade finns inte.

För att få ett bredare underlag vid bedömningen av om kurs- och utbildningsplaner är beslutade och finns tillgängliga i god tid innan utbildningen startar har UKÄ skickat en remiss till samtliga universitet och högskolor med statlig huvudman samt till Sveriges förenade studentkårer (SFS). UKÄ har därefter redogjort för sitt ställningstagande i en tillsynspromemoria (reg.nr 32-00481-17). I promemorian anger UKÄ bland annat följande.

”UKÄ konstaterar att en stor majoritet av remissinstanserna anser att kursplaner för fristående kurser samt utbildningsplaner för program bör vara fastställda och tillgängliga för studenterna senast den dag som den fristående kursen eller programmet öppnar för anmälan. UKÄ delar denna uppfattning och menar att detta är en viktig rättssäkerhetsfråga för studenterna, särskilt vad gäller den särskilda behörigheten och urvalsreglerna till utbildningen, men även för att studenterna ska få kunskap om innehållet i den utbildning de anmäler sig till. UKÄ gör därför bedömningen att kursplaner för fristående kurser och utbildningsplaner för program bör vara fastställda och tillgängliga för studenterna senast den dag som den fristående kursen eller programmet öppnar för anmälan.

Vad gäller kurser som ingår i ett program har några remissinstanser påpekat att utbildningsprogram ofta sträcker sig över flera år och att det därför i vissa situationer kan finnas behov av att revidera kursplanen för de kurser som ingår i programmet. Vissa remissinstanser har egna riktlinjer om att kursplaner för kurser inom program ska vara fastställda senast två månader innan kursstart, en synpunkt som även framförts av Myndigheten för tillgängliga medier. UKÄ anser att viss flexibilitet bör kunna medges vad gäller till exempel kursinnehåll och kurslitteratur för kurser inom program, om det av kvalitetsskäl konstateras ett behov av revidering av kursen. UKÄ anser mot denna bakgrund att det bör vara möjligt att fastställa revideringar av detta slag senast åtta veckor innan kursstart. Även beträffande kurser inom ett program kan det dock vara aktuellt att beakta de rättssäkerhetsaspekter som gör sig gällande i frågor om behörighet och urval till kurserna. Detta talar för att revideringar av kursplanernas föreskrifter i sådana frågor kan behöva fastställas och göras tillgängliga för studenterna tidigare än åtta veckor innan kursstart. Vad som då kan anses som en lämplig tidpunkt beror bland annat

på när på året kursen startar, varför frågan om god tid innan kursstart får avgöras från fall till fall.”

UKÄ konstaterar att universitetets regler om kursplaner respektive utbildningsplaner inte innehåller några bestämmelser om när de ska vara fastställda och träda ikraft. Lärosätet har anfört att nya regler om kurs- och utbildningsplaner förväntas beslutas under hösten 2019. Enligt UKÄ bör universitetet vid revideringen införa regler för fastställande och ikraftträdande av kurs- och utbildningsplaner.

UKÄ har granskat om de inskickade kurs- och utbildningsplanerna har fastställts i god tid. Vid granskningen har UKÄ utgått från det fastställdesdatum, alternativt datum för revidering, som anges i kurs- och utbildningsplanen. Bedömningen har skett i förhållande till antagningen till vårterminen 2019.

UKÄ konstaterar att åtta av de tio granskade kursplanerna har fastställts eller reviderats i god tid innan kursstart.

UKÄ noterar att kursplanen för den fristående kursen *Engelska: Grundkurs, 30 högskolepoäng* reviderades den 17 oktober 2018 och att den reviderade kursplanen började gälla från och med den 21 januari 2019 (vårterminen 2019). UKÄ konstaterar att kursplanen därmed fastställts efter att kursen öppnat för anmälan. Kursplanen kan därför inte anses ha fastställts i god tid innan utbildningen startar. Detsamma gäller kursplanen för kursen *Finans 2, 7,5 högskolepoäng* som reviderades den 5 december 2018 och började gälla den 21 januari 2019. Eftersom UKÄ anser att kursplaner för fristående kurser bör vara fastställda senast den dag som den fristående kursen öppnar för anmälan, förutsätter UKÄ att universitetet vidtar åtgärder för att kursplaner framöver fastställs i god tid.

När det gäller de fem utbildningsplanerna som UKÄ har granskat kan ämbetet konstatera att de har fastställts i god tid innan utbildningen startade.

Tidpunkt för när planerna börjar gälla

UKÄ instämmer i SUHF:s rekommendationer om att det i kurs- och utbildningsplaner bör anges när planen eller ändringen av den börjar gälla, så som tidigare också krävdes enligt högskoleförordningen (före den 1 januari 2011).

UKÄ konstaterar att i de kurs- och utbildningsplaner som granskats anges när planerna började gälla.

Planerna innehåller det som anges i högskoleförordningen och eventuella lokala regler

I en kursplan ska anges kursens nivå, antal högskolepoäng, mål, krav på särskild behörighet, formerna för bedömning av studenternas prestationer och de övriga föreskrifter som behövs. Det framgår av 6 kap. 15 § HF.

UKÄ noterar att samtliga granskade kursplaner anger kursens nivå, antal högskolepoäng och mål.

När det gäller kraven på särskild behörighet konstaterar UKÄ att dessa är bristfälligt angivna i följande kursplaner och på följande sätt:

- *LÄG062 Invärtesmedicin I, 27 högskolepoäng.* Ett av behörighetskraven är ”genomgångna kurser på termin 1 t.o.m. 5”. UKÄ anser att kravet är för otydligt formulerat eftersom det inte framgår huruvida kurserna ska ha genomgåts med godkänt resultat.
- *EFI311 Finans 2, 7,5 högskolepoäng.* Ett av behörighetskraven är ”[...] grundläggande kunskaper i företagsekonomi, nationalekonomi och statistik [...]”. UKÄ bedömer att kravet är för otydligt formulerat. En lösning kan vara att ange vilka kurser eller motsvarande kunskaper som krävs för att uppfylla kraven.
- *AE1333 Arkeologi: Fördjupningskurs, 30 högskolepoäng.* I kursplanen anges följande: ”För tillträde till kursen krävs godkänt resultat i hela grundkursen (30 hp) samt 3 av 4 godkända moment från fortsättningskursen, totalt 22 hp. Uppsatsen ska vara ett av dessa.” UKÄ anser att kursernas fullständiga namn bör anges i behörighetskraven.

Kursplaner är viktiga styrdokument och syftar bland annat till att ge information om utbildningen. Ur ett studentperspektiv är det således av vikt att det i kursplanen tydligt anges vad som gäller i fråga om bland annat särskild behörighet. UKÄ anser att lärosätet bör se över hur kraven på särskild behörighet anges i kursplanerna.

Vad gäller formerna för bedömning av studenternas prestationer anser UKÄ att detta inte anges på ett tydligt sätt i ett antal kursplaner, se avsnittet *Examinationsformerna ska regleras tydligt i kursplanerna* nedan.

I övrigt konstaterar UKÄ att samtliga kursplaner bland annat inte fullt ut överensstämmer med – eller är bristfälligt formulerade i förhållande till – det innehåll som enligt reglerna för kursplaner ska finnas under

rubrikerna ”Former för bedömning” och ”Kursvärdering”.⁵ UKÄ har dock noterat att universitetet anfört att nya regler om kurs- och utbildningsplaner förväntas beslutas under hösten 2019. Ämbetet avstår därför från närmare uttalanden angående kursplanernas överensstämmelse med lärosätets lokala regler. UKÄ vill dock framhålla vad som anges i de nu gällande reglerna om att en students begäran att få en annan examinator utsedd ska lämnas in skriftligen. Denna formulering återfinns även i flertalet av kursplanerna i stickproven.

Av 19 § FL framgår att ett ärende hos en myndighet inleds genom en ansökan eller annan framställning. Det ställs inte upp något krav på att framställningen ska ha en viss form (prop. 2016/17:180 s. 305). Universitetet kan därför inte ställa krav på att en ansökan ska vara skriftlig. En lösning kan vara att i stället ange att en ansökan *bör* ske skriftligen. UKÄ utgår från att universitetet tar bort regeln i de nya lokala reglerna för kursplaner. UKÄ förutsätter vidare att lärosätet reviderar sina kursplaner när de nya lokala reglerna har beslutats så att kravet på att ansökan om byte av examinator ska vara skriftlig tas bort.

I utbildningsplanen ska anges de kurser som programmet omfattar, kraven på särskild behörighet och de övriga föreskrifter som behövs. Det framgår av 6 kap. 17 § HF. UKÄ finner att de granskade utbildningsplanerna innehåller det som krävs enligt 6 kap. 17 § HF och att de motsvarar SUHF:s rekommendationer.

Det går att utläsa av utbildningsplanen vilken examen utbildningen leder till

Enligt 6 kap. 17 § HF ska det i utbildningsplanen anges de övriga föreskrifter som behövs. I ESG standard 1.2 om utformning och inrättade av utbildningar anges bland annat att den examen som en utbildning leder till ska vara specificerad.

UKÄ konstaterar att utbildningsplanerna anger vilken examen utbildningarna leder till i de fall det är aktuellt.

Examinationsformerna ska regleras tydligt i kursplanerna

Enligt 6 kap. 15 § HF ska formerna för bedömningen av studenternas prestationer anges i kursplanen. Regler i kursplaner om bland annat examinationsform utgör grunden för examinatorns myndighetsutövning, när hon eller han fattar beslut om betyg. Reglerna har också till syfte att informera studenten om vad som gäller för en särskild kurs. Mot denna

⁵ Ämbetet konstaterar dock att kursplanerna för *MMGF20 Flervariabelsanalys*, *7,5 högskolepoäng* och *KLA124 Musikteori 4*, *3,0 högskolepoäng* inte har reviderats sedan reglerna började gälla (den 7 december 2015).

bakgrund är det viktigt att kursplanens regler om examinationsformer är tydliga.

UKÄ har granskat examinationsformerna i de utvalda kursplanerna. Ämbetet konstaterar att examinationsformerna har angetts bristfälligt i följande kursplaner och på följande sätt:

- *LÄG062 Invärtesmedicin I, 27 högskolepoäng.* I kursplanen anges: "Underlag för examination inhämtas från ansvariga för VFU och specialveckor samt övriga examinerande moment". UKÄ anser att det inte är tillräckligt tydligt vad som menas med "övriga examinerande moment". Vidare anges att för godkänd kurs krävs "godkända specialveckor, godkänd klinisk farmakologi, klinisk fysiologi, klinisk kemi och radiologi, sammanlagt 15 hp". UKÄ konstaterar att examinationsformen för dessa moment inte framgår av kursplanen.
- *LG31BD Verksamhetsförlagd utbildning 3 för gymnasielärare, 7,5 högskolepoäng.* Av kursplanen framgår bland annat att kursen examineras genom kursuppgifter. Det framgår dock inte om kursuppgifterna examineras skriftligen eller muntligen.
- *ES1510 Examensarbete i miljövetenskap I, 15 högskolepoäng.* I kursplanen anges följande: "Examinationen genomförs efter bedömningskriterier utarbetade vid Naturvetenskapliga fakulteten och följer kursplanens lärandemål. Examinationen genomförs av en särskild utsedd examinator i samråd med handledare." UKÄ anser att det inte är tillräckligt tydligt hur kursen examineras.
- *MMGF20 Flervariabelanalys, 7,5 högskolepoäng.* Av kursplanen framgår att en tentamen anordnas vid kursens slut. Det framgår dock inte om tentamen är skriftlig eller muntlig.
- *AE1333 Arkeologi: Fördjupningskurs, 30 högskolepoäng.* I kursplanen anges följande: "Kursens delkurser examineras löpande vid flera tillfällen under varje delkurs och på ett antal olika sätt såsom: skriftlig och muntlig redovisning av studielagsarbete, och självständigt skriftligt arbete, aktivt deltagande som opponenter och respondenter vid seminarium, aktivt deltagande i studielagets arbetsprocess, skriftlig individuell hemtentamen." UKÄ anser att det inte är tillräckligt tydligt vilka examinationsformer som gäller för kursen.

UKÄ noterar särskilt i detta sammanhang att Sahlgrenska akademins studentkår har anfört att det förekommer att kursplaner inte redogör för examinerande moment. Ämbetet förutsätter att universitetet justerar kursplanerna så att det tydligt framgår vilka examinationsformer som gäller för kurserna.

Kursvärderingar

Bakgrund

Kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenter. Högskolorna ska verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen. Det framgår bland annat av 1 kap. 4 och 4 a §§ högskolelagen (1992:1434), HL.

Lärosätet ska ge de studenter som deltar i eller har avslutat en kurs en möjlighet att framföra sina erfarenheter av och synpunkter på kursen genom en kursvärdering som anordnas av lärosätet. Lärosätet ska sammanställa kursvärderingarna samt informera om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten ska hållas tillgängliga för studenterna. Det framgår av 1 kap. 14 § högskoleförordningen (1993:100), HF.

I ESG standard 1.9 anges följande. Lärosätet ska kontinuerligt följa upp och regelbundet granska utbildningarna för att säkerställa att studenterna uppnår uppsatta mål och att utbildningarna motsvarar studenternas och samhällets behov. Granskningarna ska leda till kontinuerlig förbättring av utbildningarna. Åtgärder som planeras eller genomförs till följd av en granskning ska kommuniceras till samtliga berörda.

Av riktlinjerna till standard 1.9 framgår att regelbunden uppföljning, granskning och revidering av utbildningarna innefattar utvärdering av bland annat studenternas förväntningar, behov och nöjdhet när det gäller utbildningen.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt lärosätet att besvara ett antal frågor om kursvärderingar.

A. Genomförande och sammanställning av kursvärderingar

A.1 Vilka åtgärder vidtar lärosätet för att säkerställa att kursvärderingar genomförs och sammanställs? Finns rutiner, riktlinjer eller liknande dokument om kursvärderingar som är gemensamma för hela lärosätet? Bifoga i så fall dokumentet.

A.2 Genomför lärosätet kursvärderingar för verksamhetsförlagda kurser?

A.3 Genomför lärosätet kursvärderingar för examensarbetskurser?

B. Information om resultatet och eventuella beslut om åtgärder

B.1 Vilka åtgärder vidtar lärosätet för att säkerställa att studenterna informeras om resultatet och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingar? Finns rutiner, riktlinjer eller liknande dokument om information om resultat som är gemensamma för hela lärosätet? Bifoga i så fall dokumentet.

B.2 Redogör för hur studenterna som utvärderat kursen informeras om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Redogör för hur studenterna ges samma information i samband med kursstarten.

B.3 Redogör för hur resultaten hålls tillgängliga för studenterna.

C. Utveckling av utbildningar

Syftet med kursvärderingarna är att de ska leda till förbättringar och utveckling av utbildningarna. Ge om möjligt exempel där studenternas erfarenheter och synpunkter lett till åtgärder för kursens utveckling och förbättring.

UKÄ har informerat om att avsikten är att stickprovsvis undersöka hur lärosätet har följt reglerna om kursvärderingar för de kurser som genomfördes under vårterminen 2019 och att UKÄ därför kommer att välja ut ett antal kurser och be lärosätet redogöra för hur reglerna har följts för dessa kurser. UKÄ har informerat lärosätet om att granskningen kommer att avse de tio kurser som valts ut i frågan om kurs- och utbildningsplaner.

Stickprov

UKÄ har bett lärosätet bifoga resultat och eventuella beslut om åtgärder med anledning av kursvärderingarna för de utvalda tio kurserna. UKÄ har även bett lärosätet redogöra för hur reglerna om kursvärderingar har följts för de tio kurserna genom att svara på

- om resultat och eventuella beslut om åtgärder saknas för någon kurs, och i så fall ge en förklaring till det
- hur lärosätet har informerat om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranletts av kursvärderingarna samt vilka studenter som informerats
- hur resultaten har hållits tillgängliga för studenterna.

Lärosätets svar

Lärosätet har anfört i huvudsak följande.

Genomförande och sammanställning av kursvärderingar

Följande av universitetets styrdokument anger att kursvärderingar ska genomföras efter avslutad kurs:

- *Regler för studier på grundnivå och avancerad nivå vid Göteborgs universitet*
- *Regler för kursplan på grund- och avancerad nivå*

I *Regler för studier på grundnivå och avancerad nivå* anges följande: ”Prefekt eller motsvarande ansvarar för att studenter som deltar i eller har avslutat en kurs ska ges möjlighet att anonymt framföra erfarenheter av och synpunkter på kursen.” Som ett komplement till reglerna finns information om kursvärderingar och om vem som ansvarar för att dessa genomförs samt att resultatet tas om hand i den webbaserade studieadministrativa handboken för grundnivå och avancerad nivå.

För kursplan på grundnivå och avancerad nivå ska formen för genomförande av kursvärdering samt hur resultatet av kursvärderingen ska förmedlas till studenterna anges i kursplanen i enlighet med *Regler för kursplan på grund- och avancerad nivå*.

Då formen för kursvärdering ingår i regelverket för vad kursplanen ska innehålla finns detta även med i kursplanemallarna i systemstöden Gubas Kursplan respektive Fubas (systemstöd för kursplaner på grundnivå och avancerad nivå respektive forskarnivå).

Om kursvärdering inte genomförs efter avslutad kurs har studenterna möjlighet att lämna in klagomål.

Universitetet tillhandahåller webbaserade verktyg för att utforma och genomföra kursvärderingar. Universitetets lärplattform GUL har under lång tid varit det huvudsakliga verktyget för kursvärderingar men i och med övergången till ny lärplattform, ett arbete som pågår för närvarande, finns för tillfället verktyget SUNET Survey. Från och med hösten 2019 kommer även systemet Office 365 Forms att finnas tillgängligt för utformning av kursvärderingar.

Som ett komplement till den webbaserade studieadministrativa handboken finns även information om arbete med kursvärderingar i Lärarhandboken.

Enheten för pedagogisk utveckling och interaktivt lärande (PIL) har även utformat en workshopserie om formativ kursutvärdering som stöd för att

ge lärare goda förutsättningar för kursutveckling, samt tidigare genomfört projektet ”Bättre kursvärderingar”. Därutöver har kvalitetsrådet genomfört två benchmarkingprojekt på temat kursvärderingar där 12 institutioner deltog. Benchmarkingprojektet ledde till att de deltagande institutionerna utarbetat handlingsplaner för förbättringar av sin kursvärderingsverksamhet.

Genom universitetets policy för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling granskas, som tidigare nämnts, kriteriet att ”studenterna/doktoranderna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen” i samband med de egeninitierade utbildningsutvärderingarna med extern bedömning. Vid dessa finns ett urval av kursvärderingssammanställningar som underlag för de externa bedömarnas granskning. Därutöver intervjuas studenter där frågor om kursvärderingsförfarandet ingår.

I universitetets centrala handböcker som är ett stöd för kontinuerlig uppföljning, liksom i fakulteternas anpassade verktyg för sådan uppföljning, finns frågor som anknyter till uppföljning av kursvärderingar och hur resultatet har lett till utveckling av utbildningarna.

Lärosätet genomför kursvärderingar för verksamhetsförlagda kurser och examensarbetskurser.

Information om resultaten och eventuella beslut om åtgärder

I Regler för studier på grundnivå och avancerad nivå (dnr V 2016/432) anges följande: ”Prefekt eller motsvarande ska tillse att en sammanställning av kursvärderingen görs tillgänglig för studenterna inom rimlig tid efter kursslut. Prefekt eller motsvarande ska tillse att studenterna, nästa gång kursen ges, informeras om sammanställningen och de eventuella åtgärder som vidtagits”. Institutionerna har utarbetat rutiner så att sammanställningar och annan information publiceras på kursens sida i universitetets lärplattform GUL.

Tidigare studenter har möjlighet att via kursens sida i universitetets lärplattform GUL ta del av kursvärderingen samt de eventuella förbättringsåtgärder som vidtagits. Vidare har institutionerna utarbetat rutiner för att informera studenter vid ny kursstart om tidigare studenters utvärdering av kursen, samt informera om att sammanställningen av utvärderingen finns tillgänglig på kursens sida i GUL.

Studenterna kan ta del av samtliga sammanställningar av kursvärderingar och information om eventuella förbättringsåtgärder via respektive kurs sida i universitetets lärplattform GUL. Sammanställningarna finns dessutom arkiverade vid respektive institution i enlighet med universitetets riktlinjer. Studenterna har möjlighet att begära ut dessa handlingar.

Utveckling av utbildningar

Detta är exempel på tillfällen när kurser förändrats efter studenters kursvärderingar:

- Vid en kurs som innehåller stort inslag av statistikundervisning har formerna för denna undervisning ändrats efter studenternas önskemål i kursvärderingar. Förändring har skett så att delar av statistikundervisningen numera sker i form av workshoppar för att enskilda studenter ska kunna få input och hjälp i sina projekt.
- Studenternas synpunkter i kursvärderingen av verksamhetsför-lagd utbildning (VFU) presenteras för samtliga VFU-handledare vid en kick-off varje terminsstart. Detta har lett till modifiering av schemat för att bättre passa studenternas restider. Vissa kursmoment har även prioriterats, till exempel briefing inför patientverksamhet, efter att dessa framförts som viktiga kursmoment av tidigare studenter.
- Vid en kurs i globala utvecklingsstudier vid samhällsvetenskapliga fakulteten angav studenter i kursvärdering att de ville ha mer genusfokus, vilket ledde till en förändring i kursinnehållet.

Studentkårernas svar

Studentkårerna har anfört i huvudsak följande.

Information om resultaten och eventuella beslut om åtgärder

Konstkåren ser att det ibland kan finnas brister i hur resultaten av kursvärderingar framhålls till studenterna. Huruvida information om åtgärder ges ut till nästa studentgrupp eller inte verkar bero på den som är kursansvarig. Det upplevs inte vara enkelt att hitta denna information om man inte vet vad man ska leta efter. GUL är ett bra ställe att redogöra resultaten på, men risken är att studenter som inte letar aktivt inte vet om dess existens.

Sahlgrenska akademins studentkår anser att det finns brister i hur resultaten och framför allt åtgärdsplaner informeras till studenterna. Resultaten publiceras som regel, men saknar ofta tillhörande analys. Dessutom når inte alltid informationen om förändringar ut till studenter-na vid nästa kurstillfälle. Kåren instämmer med GU i att lärplattformen GUL är ett bra ställe att tillgängliggöra resultaten av kursvärderingarna, men att många studenter inte känner till att resultaten tillgängliggörs och därför inte heller letar efter dem.

Utveckling av utbildningar

Sahlgrenska akademins studentkår upplever att enkätbaserade kursvärderingar i de allra flesta fall tas på stort allvar och att många förändringar genomförts med anledning av studenternas svar.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Genomförande och sammanställning av kursvärderingar

Av 1 kap. 14 § HF framgår bland annat att ett lärosäte ska ge de studenter som deltar i eller har avslutat en kurs en möjlighet att framföra sina erfarenheter av och synpunkter på kursen genom en kursvärdering som anordnas av lärosätet. Lärosätet ska sammanställa kursvärderingarna.

UKÄ konstaterar att universitetet i *Regler för studier på grundnivå och avancerad nivå vid Göteborgs universitet* återgett innehållet i 1 kap 14 § HF och angett följande: ”Prefekt eller motsvarande ansvarar för att studenter som deltar i eller har avslutat en kurs ska ges möjlighet att anonymt framföra erfarenheter av och synpunkter på kursen. Prefekt eller motsvarande ska tillse att en sammanställning av kursvärderingen görs tillgänglig för studenterna inom rimlig tid efter kurslut.” (avsnitt 4.1 och 4.2). I huvudsak likalydande formuleringar finns även i den studieadministrativa handboken. UKÄ konstaterar också att universitetet har ett för universitetet gemensamt elektroniskt system, SUNET Survey, som från och med hösten 2019 kommer kompletteras med Office 365 Forms, för att genomföra kursvärderingarna.

Av universitetets svar framgår att kursvärderingar genomförs även efter verksamhetsförlagd utbildning och examensarbete.

Efter genomgång av universitetets svar och hänvisade dokument bedömer UKÄ att lärosätet har vidtagit åtgärder för att säkerställa att kursvärderingar genomförs och sammanställs.

Information om resultaten och eventuella beslut om åtgärder

Av 1 kap. 14 § HF framgår bland annat att ett lärosäte ska informera om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten ska hållas tillgängliga för studenterna.

De förarbetsuttalanden som har legat till grund för den aktuella bestämmelsen i högskoleförordningen återfinns i propositionen *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan*. I propositionen intog regeringen

ståndpunkten att högskolan bör hålla sammanställningar av resultaten av kursvärderingar och besluten om åtgärder tillgängliga för studenterna.⁶ Som skäl för denna inställning uttalade regeringen bland annat följande.

”En bra utbildning ska resultera i att studenterna lärt sig kritiskt granska sitt eget lärande och sin arbetsmiljö. Därigenom skapas förutsättningar för deras medverkan i kvalitetsarbetet både i utbildningen och senare i arbetslivet. Alla studenter ska därför vara delaktiga i utvärderingen och informeras om uppföljningen av dess resultat. [...] De studenter som deltar i en kursvärdering i slutet av kursen kan emellertid inte själva tillgodogöra sig resultatet. Förbättringar kommer i bästa fall den följande studentkullen på den aktuella kursen till del. Enkäter av detta slag har ofta låga svarsfrekvenser och riskerar att reduceras till en ritual, om studenterna inte involveras i uppföljningen av resultaten. En förändring av praxis tycks vara nödvändig på denna punkt. [...] Studenternas ansvar att medverka i kursvärderingen måste förenas med en rättighet att få information om resultaten och att få delta i diskussionen om förbättringar. Alla studenter ska ha rätt att dra fördelar av kursvärderingen för sina studier och sin utveckling. Det är viktigt att erfarenheter från kursvärderingarna verkligen tas till vara och vid behov leder till förändringar. Genom möjligheten att ta del av sammanställningarna blir kursvärderingarna ett mer effektivt instrument. Om studenterna ser att kursvärderingarna kommer till användning kommer engagemanget för att aktivt delta i dem öka, vilket ytterligare stärker deras funktion.”⁷

Mot denna bakgrund anser UKÄ att lärosätet, efter att det har sammanställt kursvärderingarna, ska informera studenterna om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten och besluten ska därefter hållas tillgängliga för studenterna. De studenter som avses är såväl de som getts möjlighet att svara på en kursvärdering som de nya studenterna på kursen. För att resultaten och besluten ska kunna hållas tillgängliga måste detta ske i dokumenterad form. Lärosätet måste därmed på eget initiativ tillhandahålla dokumentationen. Av detta följer att lärosätet inte kan frånhända sig detta ansvar och överlämna det till exempelvis studentrepresentanter, studentkår eller studentombudsman.

När det gäller information om resultaten och eventuella beslut om åtgärder har universitetet hänvisat till *Regler för studier på grundnivå och avancerad nivå vid Göteborgs universitet* där följande anges: ”Prefekt eller motsvarande ska tillse att en sammanställning av kursvärderingen görs tillgänglig för studenterna inom rimlig tid efter kursslut. Prefekt eller motsvarande ska tillse att studenterna, nästa gång kursen ges, informeras om sammanställningen och de eventuella åtgärder som vidtagits”. Av universitetets svar framgår att såväl de studenter som getts möjlighet att svara på en kursvärdering som de nya studenterna på kursen har möjlighet att ta del av sammanställningar av kursvärderingar

6 Prop. 1999/2000:28 *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan*, s. 30.

7 Prop. 1999/2000:28 *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan*, s. 31–32.

och eventuella beslut om åtgärder via kursens sida på lärplattformen GUL.

Det framgår dock inte av lärosätets svar huruvida studenterna informeras om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Inte heller framgår det om resultaten hålls tillgängliga för studenterna. I universitetets *Regler för kursplan på grund- och avancerad nivå* anges visserligen att man i alla kursplaner ska "[a]nge formen för genomförande av kursvärderingen, och hur resultatet av den förmedlas av studenterna" I samma regler anges även följande: "[r]esultat och eventuella förändringar i kursens upplägg ska tillgängliggöras för studenterna." Det är dock oklart vad som närmare menas med detta när de sistnämnda reglerna läses tillsammans med *Regler för studier på grundnivå och avancerad nivå vid Göteborgs universitet*. Båda studentkårerna har även framfört att det ibland kan finnas brister i hur resultaten av kursvärderingar framhålls till studenterna och att det inte upplevs vara enkelt att hitta information om åtgärder om man inte vet vad man ska leta efter. Kårerna har också framhållit att lärplattformen GUL är ett bra ställe att tillgängliggöra resultaten av kursvärderingarna men att många studenter inte känner till att resultaten tillgängliggörs och därför inte heller letar efter dem. UKÄ anser därför att universitetet bör se över reglerna så att det tydligt anges hur studenterna ska informeras om resultaten och eventuella beslut om åtgärder samt hur de ska hållas tillgängliga för studenterna.

Utveckling av utbildningar

Universitetet har i sitt svar gett ett antal exempel på tillfällen där studenternas synpunkter har tagits tillvara och som har lett till åtgärder som utvecklat och förbättrat utbildningen. UKÄ ser positivt på att lärosätet har kunnat exemplifiera att synpunkter som studenterna har lämnat vid genomförda kursvärderingar har lett till förbättringar av vissa kursers innehåll och utformning.

Stickprov

Av stickproven framgår att universitetet har genomfört kursvärderingar för samtliga kurser utom en (*ES1510 Examensarbete i miljövetenskap, 15 högskolepoäng*). I de nio fall där det framgår att kursvärderingar gjorts har lärosätet redovisat resultaten av dessa i form av kursrapporter för fyra av kurserna (*LG31BD Verksamhetsförlagd utbildning 3 för gymnasielärare, 7,5 högskolepoäng, MMGF20 Flervariabelanalys, 7,5 högskolepoäng, SK1123 Politisk teori och internationell politik, 15 högskolepoäng* och *AE1333 Arkeologi: Fördjupningskurs, 30 högskolepoäng*).

När det gäller kursen *HRO400 Straff- och processrätt, 30 högskolepoäng*, har universitetet anfört att någon kursrapport för kursen inte upprättats ännu. UKÄ nöjer sig med detta svar, men förutsätter att

lärosätet vidtar åtgärder för att informera studenterna om de resultat och eventuella beslut om åtgärder som följer av kursrapporten samt håller dessa tillgängliga för studenterna.

För kurserna *LG31BD Verksamhetsförlagd utbildning 3 för gymnasie-lärare, 7,5 högskolepoäng* och *SK1123 Politisk teori och internationell politik, 15 högskolepoäng*, framgår inte att studenterna har informerats om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranletts av kursvärderingarna. Det framgår inte heller att resultaten och eventuella beslut om åtgärder hålls tillgängliga för studenterna.

Av lärosätets svar för kursen *AE1333 Arkeologi: Fördjupningskurs, 30 högskolepoäng*, framgår att kursvärderingarna återkopplas till studenterna. Det framgår dock inte att studenterna har informerats om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranletts av kursvärderingarna. Inte heller framgår att resultaten och eventuella beslut om åtgärder hålls tillgängliga för studenterna.

När det gäller kursen *EF1311 Finans 2, 7,5 högskolepoäng*, har universitetet inte lämnat in något stickprov. Det kan inte anses framgå att resultatet av kursvärderingen och eventuella beslut om åtgärder hållits tillgängliga för studenterna. Det har inte heller framkommit att såväl de studenter som getts möjlighet att svara på en kursvärdering som de nya studenterna på kursen informerats om resultaten av kursvärderingarna, eller att de studenter som getts möjlighet att svara på kursvärderingen informerats om eventuella beslut om åtgärder.

Beträffande *EN1110 Engelska: Grundkurs, 30 högskolepoäng*, har universitetet framfört att antalet svar på kursvärderingen understeg 30 procent av antalet registrerade studenter, vilket är den undre gränsen för när ett protokoll skrivs och publiceras på studenternas lärplattform för den aktuella studentgruppen och för kommande studenter. UKÄ konstaterar att det inte finns något författningsstöd för att ställa upp någon undre gräns för när lärosätet ska informera studenterna om resultaten och hålla dem tillgängliga för studenterna. Av universitetets svar för den aktuella kursen framgår vidare att nya studenter informerats om besluten om åtgärder men att de studenter som getts möjlighet att svara på kursvärderingen inte informerats om besluten. Det framgår inte heller att besluten om åtgärder hållits tillgängliga för studenterna.

Universitetet har inte lämnat in något stickprov för kursen *KLA124, Musikteori 4, 3,0 högskolepoäng*. Lärosätet har framfört att endast en student svarade på kursvärderingen. Av svaret framgår även att studenter inom program får en muntlig återkoppling vid terminsstart om eventuell kritik av utbildningsinnehållet och planerade åtgärder. Det får därmed anses framgå att nya studenter informerats om resultatet av kursvärderingen. Det har dock inte framkommit att de nya studenterna informerats om eventuella beslut om åtgärder. Det framgår inte heller att de studenter som getts möjlighet att svara på kursvärderingen

informerats om resultaten och eventuella beslut om åtgärder. UKÄ anser att det inte heller framgår att resultat och eventuella beslut om åtgärder hålls tillgängliga för studenterna.

När det gäller *LÄG062 Invärtesmedicin I, 27 högskolepoäng*, framgår inte att studenterna har informerats om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranletts av kursvärderingarna. Av lärosätets svar framgår att studenterna har tillgång till anonymiserade sammanställningar från de skriftliga kursutvärderingarna via kursens sida på lärplattformen. Det framkommer dock inte att resultaten och eventuella beslut om åtgärder hålls tillgängliga för studenterna. Vad gäller stickprovet för kursen har universitetet lämnat in en handling som för varje fråga bland annat innehåller ett stapeldiagram över vilka svar studenterna har gett. Av stapeldiagrammet framgår också hur många studenter som har svarat på respektive fråga. Sammanställningen innehåller även ett antal frågor som ger möjlighet till fritextsvar. Någon annan resultatredovisning än ifrågasvarande sammanställningar av kursvärderingarna för den ifrågasvarande kursen har inte redovisats av lärosätet. UKÄ anser att det kan ifrågasättas om redovisningarna är tillräckliga för att anses utgöra ett resultat av kursvärderingarna. UKÄ utgår från att universitetet ser över hur resultaten av kursvärderingarna redovisas.

Av lärosätets svar framgår att sammanställningen av kursvärderingen för kursen *MMGF20 Flervariabelanalys* publiceras på lärplattformen. Det framgår dock inte att studenterna informeras om resultaten av kursvärderingen - en kursrapport som sammanfattar ett möte med studentrepresentanter där det bland annat läggs fram förslag till förändringar baserat på kursvärderingen – eller att resultaten hålls tillgängliga för studenterna. Lärosätet har anfört att rapporten arkiveras och är åtkomlig efter förfrågan. För att kravet på att resultaten ska hållas tillgängliga för studenterna ska vara uppfyllt krävs dock att universitetet på eget initiativ tillhandahåller dokumentationen. Lärosätet har svarat att de förändringar som görs meddelas nästkommande år muntligen till studenterna vid kursstart och på kurshemsidan. De nya studenterna informeras således om eventuella beslut om åtgärder och det får även anses framgå att besluten hålls tillgängliga för såväl nya studenter som de studenter som getts möjlighet att svara på kursvärderingen. Av lärosätets svar framgår dock inte att de senare studenterna informeras om eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna.

Utifrån vad UKÄ anfört ovan utgår ämbetet från att Göteborgs universitet tillser att kursvärderingar genomförs för alla kurstillfällen och att de dokumenteras på rätt sätt. Ämbetet förutsätter även att universitetet vidtar de åtgärder som behövs för att studenterna ska informeras om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Vidare utgår UKÄ från att universitetet ser över hur resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna hålls tillgängliga för studenterna, så att reglerna om kursvärderingar följs.

UKÄ har noterat att det av stickproven (*KLA124 Musikteori 4* och *LG31BD Verksamhetsförlagd utbildning 3 för gymnasielärare*) framgår att kursvärderingar i vissa fall genomförs muntligt. UKÄ konstaterar att det av *Regler för studier på grundnivå och avancerad nivå vid Göteborgs universitet* framgår att kursvärderingarna ska vara anonyma. Ämbetet ifrågasätter därför att kursvärderingar som görs muntligt överensstämmer med lärosätets egna regler eftersom muntliga kursvärderingar inte torde kunna genomföras anonymt. UKÄ utgår från att lärosätet ser över frågan.

Anställning av personal

Bakgrund

Förutom de allmänna arbetsrättsliga reglerna gäller för anställning inom staten bestämmelserna i regeringsformen, lagen om offentlig anställning (1994:260) och anställningsförordningen (1994:373), AF. Dessutom gäller vid anställning som lärare på universitet eller högskola 4 kap. högskoleförordningen (1993:100), HF. Lärosätets styrelse ska själv besluta om en anställningsordning (2 kap. 2 § första stycket 9 HF).

När det gäller information om lediga anställningar gäller bestämmelserna i AF. Bland annat ska en myndighet som avser att anställa en arbetstagare på något lämpligt sätt informera om detta så att de som är intresserade av anställningen kan anmäla det till myndigheten inom en viss tid. Någon information behöver inte lämnas, om särskilda skäl talar mot det (6 § AF). Information om myndighetens beslut om anställning ska, med några undantag, lämnas på myndighetens anslagstavla. Sådan information ska bland annat innehålla uppgifter om vad som gäller i fråga om överklagande. Det framgår av 7 och 8 §§ AF.

Om en grupp personer ska lämna förslag på sökande som bör komma i fråga för en anställning som lärare, ska kvinnor och män vara jämställt representerade i gruppen. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Detta anges i 4 kap. 5 § HF.

Vid anställning av en professor ska sakkunnigbedömning av de sökandes skicklighet hämtas in, om det inte är uppenbart obehövt för prövningen av skickligheten. Om en bedömning hämtas in från två eller fler personer, ska kvinnor och män vara jämställt representerade. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Detta framgår av 4 kap. 6 § HF.

I ESG standard 1.5 om undervisande personal anges bland annat att rättvisa och transparenta processer för rekrytering ska tillämpas. I riktlinjerna för standarden upprepas att lärosätena ska ha och följa tydliga, transparenta och rättvisa processer för rekrytering av personal.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bett lärosätet att bifoga den senast beslutade anställningsordningen och redogöra för hur den hålls tillgänglig. Dessutom har lärosätet ombetts att bifoga en lista över samtliga anställningsbeslut som fattades under perioden 1 februari – 30 april 2019.

UKÄ har upplyst om att granskningen kommer att avse att reglerna i lärosätets anställningsordning är förenliga med reglerna om information i 6–8 §§ AF och om jämställdhet i 4 kap. 5 och 6 §§ HF samt att de utvalda anställningsärendena har hanterats i enlighet med bestämmelserna i nämnda regler.

Stickprov

Lärosätet har bifogat en lista över samtliga anställningsbeslut som fattades under perioden 1 februari – 30 april 2019. Från listan har UKÄ valt ut 20 anställningar: 5 professorsanställningar, 10 lektorsanställningar och 5 övriga anställningar.

I samtliga ärenden har lärosätet ombetts besvara följande frågor:

1. Hur lärosätet har informerat om de lediga anställningarna. Lärosätet ska om möjligt bifoga dokumentation som stöder det, exempelvis annonser. Om lärosätet i något ärende inte har informerat om den lediga anställningen ska lärosätet motivera varför det inte gjorts.
2. Om lärosätet har informerat om anställningsbesluten på lärosätets anslagstavla, ska lärosätet bifoga det dokument som anslagits. Om lärosätet inte har informerat om anställningsbesluten ska lärosätet motivera det.
3. Kvinnor och män ska vara jämställt representerade i de ärenden där lärosätet har haft en grupp personer som lämnat förslag på sökande som bör komma i fråga för anställningen.
 - a) Lärosätet ska redogöra för hur lärosätet har gjort i de olika anställningsärendena, det vill säga ange när man haft en beslutsgrupp och hur många kvinnor och män som ingått i gruppen.
 - b) För de fall kvinnor och män inte är jämställt representerade i gruppen, ska lärosätet ange de synnerliga skälen till det.

I ärendena om anställning av professorer har universitetet även ombetts besvara följande:

4. Vid anställning av en professor ska sakkunnigbedömning om de sökandes skicklighet hämtas in, om det inte är uppenbart obehövt för prövningen av skickligheten. Om en bedömning hämtas in från två eller fler personer, ska kvinnor och män vara jämställt representerade. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl.
 - a) Redogör för hur lärosätet har gjort i ärendena om anställning av professor; det vill säga för det fall lärosätet haft sakkunniga, ange hur många sakkunniga som har ingått och könsfördelningen bland dem.

- b) Om kvinnor och män inte varit jämställt representerade, ange de synnerliga skälen till det.

Lärosätets svar

Universitetet har bifogat *Anställningsordning för lärare vid Göteborgs universitet* (V 2018/1161) och *Rutinbeskrivning för handläggning av överklagande av beslut om anställning och om avslag vid ansökan om befordran från biträdande universitetslektor till universitetslektor* (P 2018/279).

Studentkårernas svar

Studentkårerna har inte haft något att anföra utöver det som universitetet har angett.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Anställningsordningen ska beslutas av styrelsen och finnas tillgänglig

Enligt 2 kap. 2 § första stycket 9 HF ska lärosätets styrelse själv besluta om en anställningsordning.

Den nuvarande regleringen i högskoleförordningen om anställningsförfarandet vid anställning av lärare är inte lika omfattande och detaljerad som den som gällde före den 1 januari 2011. Då fanns det en uttrycklig bestämmelse i högskoleförordningen om högskolans anställningsordning. Enligt bestämmelsen skulle en högskolas anställningsordning finnas tillgänglig, och med anställningsordning avsågs de regler för anställning av lärare som högskolan tillämpade.

I förarbetena till den nämnda regleringen framhåller dock regeringen att lärosätena i sina anställningsordningar bör samla de regler som ska gälla vid anställning av lärare och att anställningsordningen bör finnas tillgänglig vid högskolan.⁸

UKÄ konstaterar att universitetets anställningsordning (V 2018/1161) finns tillgänglig på lärosätets webbplats, att anställningsordningen beslutades av universitetets styrelse den 14 december 2018 och att den gäller från och med den 1 januari 2019. Lärosätet uppfyller därför bestämmelsen i 2 kap. 2 § första stycket 9 HF om att styrelsen själv ska

⁸ Prop. 2009/10:149 *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor*, s. 70.

besluta om anställningsordning och har agerat i enlighet med regeringens uttalande om att den ska finnas tillgänglig.

Information i anställningsordningen

Lediga anställningar och beslut om anställning

I 6 § AF anges att en myndighet som avser att anställa en arbetstagare på något lämpligt sätt ska informera om detta så att de som är intresserade av anställningen kan anmäla det till myndigheten inom en viss tid. Någon information behöver inte lämnas, om särskilda skäl talar mot det.

Information om myndighetens beslut om anställning ska lämnas på myndighetens anslagstavla. Det behöver inte tillämpas vid anställning som beräknas vara i högst sex månader eller vid anställning av dem som redan är aspiranter hos myndigheten. Ett anslag ska innehålla uppgifter om vilken dag som det sattes upp på anslagstavlan, vad som gäller i fråga om överklagande och de avvikande meningar som har antecknats i protokollet eller i någon annan handling. Det framgår av 7 och 8 §§ AF.

UKÄ konstaterar att det i universitetets anställningsordning (avsnitt 2.2) finns information om att myndigheten på lämpligt sätt ska informera om lediga anställningar. Ämbetet noterar dock att det anges att myndigheten *normalt* ska informera om lediga anställningar. UKÄ anser att denna formulering inte stämmer överens med ordalydelsen i 6 § AF, om att någon information inte behöver lämnas om *särskilda skäl* talar mot det. UKÄ utgår från att lärosätet åtgärdar informationen så att den stämmer överens med bestämmelsen.

UKÄ noterar att det i anställningsordningen (avsnitt 2.2) beträffande skyldigheten att anmäla lediga anställningar till Arbetsförmedlingen bara nämns vissa läraranställningar. UKÄ vill i sammanhanget uppmärksamma att när ett lärosäte i en annons informerar om en ledig anställning, eller vidtar någon annan åtgärd för att utanför lärosätet söka personal till en ledig anställning, ska lärosätet enligt förordningen (1984:819) om statliga platsanmälningar samtidigt anmäla detta till Arbetsförmedlingen (med vissa undantag, se vidare 2 och 5 §§ förordningen). UKÄ anser att sådan information lämpligen borde anges i anställningsordningen.

UKÄ konstaterar vidare att anställningsordningen saknar information om att lärosätet även ska informera om beslut om anställning. Enligt UKÄ är det lämpligt att även sådan information anges i anställningsordningen.

Jämställd representation i förslagsgruppen

Om en grupp personer ska lämna förslag på sökande som bör komma i fråga för en anställning som lärare, ska kvinnor och män vara jämställt

representerade i gruppen. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Det anges i 4 kap. 5 § HF.

UKÄ noterar att det i universitetets anställningsordning (avsnitt 3.1) anges att vid inrättandet av lärarförslagsnämnden ska jämn könsfördelning *eftersträvas*. Ämbetet anser att denna formulering inte är förenlig med ordalydelsen i 4 kap. 5 § HF. I bestämmelsen finns ett krav på att kvinnor och män ska vara jämställt representerade om det finns en förslagsgrupp och att man kan frånga en jämställd representation om det finns synnerliga skäl. UKÄ utgår från att Göteborgs universitet åtgärdar informationen så att den stämmer överens med bestämmelsen.

Jämställd representation bland de sakkunniga

Vid anställning av en professor ska sakkunnigbedömning av de sökandes skicklighet hämtas in, om det inte är uppenbart obehövt för prövningen av skickligheten. Om en bedömning hämtas in från två eller fler personer, ska kvinnor och män vara jämställt representerade. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Det framgår av 4 kap. 6 § HF.

I propositionen *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor* har regeringen bland annat uttalat följande:⁹ Vid anställning av professor bör huvudregeln enligt regeringen vara att ett sakkunnigutlåtande om de sökandes skicklighet hämtas in. Hur själva förfarandet ska gå till bör dock inte föreskrivas, utan det bör lärosätena själva få avgöra. Det innebär att lärosätena bör få bestämma hur många personer som utlåtandet ska hämtas från, om dessa ska avge gemensamma eller individuella utlåtanden, i vilken utsträckning de sakkunniga ska vara särskilt förtrodda med anställningens ämnesområde, hur utlåtandet ska utformas och liknande frågor.

I vissa fall kan ett sakkunnigutlåtande vara uppenbart obehövt, till exempel om en sökandes skicklighet redan har prövats i annat sammanhang. Det bör därför enligt regeringens bedömning finnas en möjlighet för universitet och högskolor att avstå från att hämta in ett sakkunnigutlåtande. Detsamma bör gälla vid ett kallelseförfarande.

Vidare anför regeringen att vid anställning av övriga lärarkategorier är det regeringens åsikt att det är universitet och högskolor som själva bör avgöra hur kvalitetssäkringen av beslutsunderlaget ska ordnas. På så sätt öppnas möjligheter till flexibilitet och effektivitet i anställningsförfarandet. Regeringen ser inte att det skulle finnas någon risk för att universitet och högskolor skulle välja att förenkla anställningsförfarandet på ett sådant sätt att kvaliteten på de anställdas meriter sjunker. Det ligger i varje lärosätes intresse att rekrytera de bästa individerna i syfte

⁹ Prop. 2009/10:149 *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor*, s. 68–69.

att vara en attraktiv och konkurrenskraftig arbetsgivare, utbildningsanordnare och forskningsutförare.

UKÄ konstaterar att universitetets anställningsordning inte innehåller någon information om jämställd representation när sakkunnigbedömning hämtas in vid anställning. UKÄ anser att universitetet bör föra in innehållet i 4 kap. 6 § HF i anställningsordningen.

Stickprov

Utifrån lärosätets svar och av de handlingar som lärosätet kommit in med konstaterar UKÄ följande.

Information om lediga anställningar

Av stickproven och lärosätets svar får anses framgå att universitetet har lämnat information om lediga anställningar i alla granskade ärenden, förutom i två fall (PA 2019/2110, anställning som universitetslektor vid psykologiska institutionen och PA 2019/725, anställning som biträdande universitetslektor i design 2019-01-01 – 2022-12-31). Universitetet har svarat att anställningarna inte utlystes med hänvisning till särskilda skäl.

Beträffande ett ärende (PA 2019/725) har lärosätet anfört att den anställda tilldelats externa forskningsmedel och att medlen räcker till en anställning om 50 procent under fyra år. Vidare anges ”särskilt utpekad forskare” som särskilt skäl för att inte utlysa tjänsten. UKÄ konstaterar att det av ärendet får anses framgå att den anställda personligen tilldelats externa forskningsmedel. UKÄ har därför inga synpunkter på att anställningen inte utlystes.

När det gäller ärendet PA 2019/2110 har universitetet bland annat anfört att den aktuella anställningen är ett vakansvikariat som gick ut den 30 juni 2019 och att anställningen ännu inte är tillsatt varför vikariatet har förlängts till och med den 31 januari 2020.

Justitieombudsmannen (JO) har i ett beslut uttalat följande (se JO dnr 6299-2014): Huvudregeln är att statliga myndigheter ska informera om lediga anställningar. En myndighet kan dock avstå från att informera om en ledig anställning om det finns särskilda skäl som talar mot ett sådant förfarande. Särskilda skäl kan föreligga till exempel om en arbetstagare omplaceras till en ledig anställning enligt 7 § andra stycket lagen om anställningsskydd (1982:80) eller om en myndighet vill anställa en uppsagd arbetstagare som omfattas av avtalet om trygghetsfrågor eller en person som har återanställningsrätt. JO hänvisar till Arbetsgivarverkets skrift *Att anställa*, 2014, s. 54 (numera *Anställning i staten*, 2018, s. 44). Jämför även JO dnr 7470-2016.

Vad som är att anse som sådana särskilda skäl kan även avgöras vid en prövning i Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) efter ett överklagande av ett anställningsbeslut. UKÄ tar därför normalt inte ställning till om ett lärosäte haft sådana skäl för att inte informera om en ledig

anställning. UKÄ utgår från att universitetet beaktar de uttalanden som JO gjort och de avgöranden som publicerats på ÖNH:s webbplats.

Information om beslut om anställning ska lämnas på högskolans anslagstavla

Information om myndighetens beslut om anställning ska som regel lämnas på myndighetens anslagstavla. Anslaget ska innehålla uppgifter om vilken dag som det sattes upp på anslagstavlan, vad som gäller i fråga om överklagande och de avvikande meningar som har antecknats i protokollet eller i någon annan handling. Det följer av bestämmelserna i anställningsförordningen.

Någon information behöver inte lämnas på myndighetens anslagstavla om anställning av dem som redan är aspiranter hos myndigheten. Någon information behöver inte heller lämnas på myndighetens anslagstavla om anställningen beräknas vara i högst sex månader (7 § 2 stycket AF).

Av stickproven och lärosätets svar får anses framgå att universitetet har lämnat information om anställningsbesluten i de utvalda ärendena utom i ett fall (anställning som universitetslektor vid psykologiska institutionen, PA 2019/2110). Universitetet har inte lämnat någon motivering till varför beslutet inte har anslagits. UKÄ konstaterar att lärosätet inte har hanterat ärendet enligt 7 § AF. UKÄ utgår från att universitetet ser över hanteringen i den delen.

Jämställd representation bland dem som bereder anställningsärenden

Lärosätet har redovisat lärarförslagsnämndens sammansättning för de stickprov där en grupp personer lämnat förslag på sökande som bör komma ifråga för anställningen (gäller 13 av de utvalda stickproven). UKÄ konstaterar att sammansättningen inte har varit jämställd i 7 av 13 fall och att kravet på jämställd representation i 4 kap. 5 § HF inte kan anses vara uppfyllt i dessa ärenden. Universitetet har inte närmare förklarat vilka åtgärder som vidtagits för att åstadkomma jämställd representation i dessa fall. UKÄ kan inte överpröva universitetets bedömning men vill samtidigt understryka att det enligt 4 kap. 5 § HF krävs synnerliga skäl för att göra avsteg från jämställd representation.

Jämställd representation om bedömning görs av flera sakkunniga

Regeringen har anfört att huvudregeln vid anställning av professorer bör vara att sakkunnigutlåtande om de sökandes skicklighet inhämtas. Hur själva förfarandet ska gå till bör dock inte föreskrivas, utan det bör lärosätena själva avgöra. Det innebär att lärosätena bör få bestämma hur många personer utlåtandet ska hämtas in från, om dessa ska avge gemensamma eller individuella utlåtanden, i vilken utsträckning de sakkunniga

ska vara särskilt förtrogna med anställningens ämnesområde, hur utlåtandet ska utformas och liknande frågor.¹⁰

Lärosätet har redovisat antalet sakkunniga och könsfördelningen bland de sakkunniga. UKÄ anser att det varit jämställd representation i alla granskade ärenden förutom i ett (PAR 2017/868). I det ärendet var de sakkunniga två män. Universitetet har angett att eftersom ämnet är smalt och mansdominerat blev det, utifrån rådande omständigheter, två män som kunde åta sig uppdraget. UKÄ vill därför påminna om att det krävs synnerliga skäl för att göra avsteg från kravet på jämställd representation.

¹⁰ Prop. 2009/10:149 s. 68–69.

Överklagande och klagomål

Bakgrund

I 2 kap. högskolelagen (1992:1434), HL, om de statliga högskolornas organisation anges att en högskola beslutar om sin interna organisation (utöver styrelse och rektor), om inte något annat är föreskrivet (2 kap. 5 § HL). Styrelsen ska själv besluta om en arbetsordning med viktigare föreskrifter om högskolans övergripande organisation, delegering av beslutanderätt, handläggning av ärenden och formerna i övrigt för verksamheten, om inte annat är föreskrivet i lag eller förordning. Detta anges i 2 kap. 2 § första stycket 8 högskoleförordningen (1993:100), HF.

För prövning av överklaganden av vissa beslut på högskoleväsendets område svarar en särskild överklagandenämnd. Nämndens beslut får inte överklagas. Det anges i 5 kap. 1 § HL och 12 kap. 5 § HF. Nämnden som avses är Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) och flertalet beslut av en högskola som får överklagas till ÖNH räknas upp i 12 kap. 2 § HF.

Av 33 § i förvaltningslagen (2017:900) (FL) framgår att om parten får överklaga beslutet ska han eller hon även underrättas om hur det går till. En underrättelse om hur man överklagar ska innehålla information om vilka krav som ställs på överklagandets form och innehåll samt vad som gäller i fråga om ingivande och överklagandetid. Enligt 41 § FL får ett beslut överklagas om beslutet kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt. Enligt 42 § FL får ett beslut överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot. Enligt 43 § FL ska ett överklagande av ett beslut göras skriftligen till den högre instans som ska pröva överklagandet (överinstansen). Överklagandet ska dock ges in till den myndighet som har meddelat beslutet (beslutsmyndigheten). I överklagandet ska den som överklagar ange vilket beslut som överklagas och på vilket sätt han eller hon vill att beslutet ska ändras. Enligt 44 § FL ska ett överklagande av ett beslut ha kommit in till beslutsmyndigheten inom tre veckor från den dag då den som överklagar fick del av beslutet genom den myndigheten. Vad gäller överklagande av anställningsbeslut räknas dock tiden från den dag då informationen lämnades på myndighetens anslagstavla, se 22 § anställningsförordningen (1994:373).

När det gäller examination finns det i högskoleförordningen en särskild bestämmelse om omprövning av betyg. Finner en examinator att ett beslut om betyg är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, ska examinatorn ändra beslutet, om det kan ske snabbt och enkelt och om det inte innebär att betyget sänks (6 kap. 24 § HF). En examinator har alltså en skyldighet att ändra ett

betygsbeslut om det är uppenbart oriktigt. För andra typer av beslut finns motsvarande regel i 38 § FL.

I ESG:s riktlinjer för standard 1.3 anges att det vid genomförande av studentcentrerat lärande och undervisning ska finnas lämpliga rutiner för att hantera klagomål från studenterna. Vidare anges att kvalitets-säkringsprocesser bland annat bör ta hänsyn till att det finns en fastställd rutin för studentöverklagande.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt lärosätet att besvara ett antal frågor om överklagande och klagomål.

A Överklagande

A.1 Har lärosätet riktlinjer för hur överklaganden ska hanteras? Om så är fallet, var vänlig bifoga dessa.

A.2 Bifoga de överklagandehänvisningar (mallar) som förekommer i följande ärenden: behörighet, tillgodoräkning, examensbevis, anstånd, studieuppehåll, disciplinära åtgärder och anställning. Bifoga en lista över överklaganden som kom in till lärosätet under perioden 1 februari – 30 april 2019.

B Klagomål

B.1 Har lärosätet skriftliga rutiner, regler, riktlinjer eller liknande dokument för hantering av klagomål från studenter?

B.2 Informerar lärosätet studenterna om eventuella rutiner och i så fall på vilket sätt?

UKÄ har upplyst om att granskningen kommer att avse lärosätets överklagandehänvisningar och eventuella riktlinjer för hantering av klagomål från studenter. Vidare har lärosätet informerats om att ämbetet kommer att stickprovsvis granska handläggningen av ett antal överklaganden, och att UKÄ därför kommer att välja ut ett antal överklaganden och ställa frågor till lärosätet.

Stickprov

UKÄ har valt ut 15 överklagade ärenden från listan och bitt lärosätet bifoga besluten med överklagandehänvisningar. Lärosätet har också ombetts att ange handläggningstid och bifoga utdrag från ärendehanteringssystemet för respektive ärende.

Lärosätets svar

Lärosätet har bifogat *Antagningsordning för utbildning på grundnivå och avancerad nivå* (V 2018/1139), *Regler för studier på grundnivå och avancerad nivå vid Göteborgs universitet* (V 2016/432), *Regler för utbildning på forskarnivå vid Göteborgs universitet – Doktorandreglerna* (V 2018/603), *Regler för examination på grundnivå och avancerad nivå vid Göteborgs universitet* (V 2018/1223), *Handläggningsordning för klagomål från studenter om avvikelser från Göteborgs universitets regler för studier och examination på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå* (V 2016/498) och *Handläggningsordning för anmälan avseende misstanke om disciplinära förseelser* (V 2017/670). Vidare har universitetet bifogat exempel på antagningsbesked på svenska och engelska, gemensam mall för överklagandehänvisning avseende tillgodoräknande, examensbevis, anstånd och studieuppehåll (svenska och engelska) samt överklagandehänvisning för disciplinära åtgärder samt anställning. Lärosätet har i huvudsak anfört följande.

Överklagande

Göteborgs universitet handlägger överklaganden i enlighet med gällande regelverk såsom högskolelagen, högskoleförordningen och förvaltningslagen samt i enlighet med Överklagandenämndens anvisningar. Till detta finns lärosätesspecifika riktlinjer i den webbaserade *Studieadministrativa handboken för grundnivå och avancerad nivå*. Handboken innehåller information om vilka typer av utbildningsbeslut som kan överklagas, vad en överklagan ska innehålla och hur ett överklagande ska hanteras. Där finns även mallar för överklagandehänvisning på både svenska och engelska som kan användas av fakulteter och institutioner i de ärenden som kräver överklagandehänvisning. I *Göteborgs universitets antagningsordning för grundnivå och avancerad nivå* (V 2018/1139) framgår vilka beslut gällande antagning som går att överklaga.

En student som har sökt utbildning men inte blivit antagen kan hitta information om hur detta beslut kan överklagas på universitetets webbsida. Överklagandehänvisning finns även med i antagningsbeskedet som skickas direkt till studenten från Universitets- och högskolrådet (UHR). Information om hur doktorander kan överklaga beslut om tillgodoräknande finns i den studieadministrativa handboken för forskarnivån. I Studentportalen finns information till studenterna om hur de kan överklaga beslut om behörighet, anstånd, studieuppehåll, tillgodoräknande och examensärenden. Gällande beslut om disciplinära åtgärder framgår det alltid i disciplinnämndens beslut till studenter att beslutet går att överklaga. För att detta inte ska missas framgår det även av universitetets handläggningsordning för disciplinära förseelser att överklagandehänvisning ska bifogas till beslutet. Avseende överklagande av anställningsbeslut har universitetet som nämnts under ”Anställning av personal” en rutinbeskrivning tillgänglig på medarbetarportalen. På

universitetets hemsida under ”lediga jobb” finns även allmän information till allmänheten om överklagande av anställningsbeslut.

Klagomål

I följande regelverk anges att studenter har möjlighet att framföra klagomål:

- Regler för studier på grundnivå och avancerad nivå
- Doktorandreglerna
- Regler för examination

Universitetet har en handlägningsordning för hur klagomål från studenter om avvikelser från ovan nämnda regler ska hanteras inom universitetets alla nivåer. I slutet av varje läsår genomför universitetet en uppföljning av hur många avvikelser som har anmälts till institution och fakultet samt att respektive fakultet och institution har egna ordningar för handläggning för dessa ärenden. Vidare finns i reglerna för examination angivet hur studenter kan begära omprövning av betyg och byte av examinator. Beskrivning över processen för omprövning av betyg finns i en webbaserad handbok till regler för examination. I Studentportalen hittar studenterna information om hur de kan framföra klagomål på de olika regelverk som styr utbildningen vid Göteborgs universitet. Motsvarande information finns i Doktorandportalen. Utöver detta finns information på respektive fakultets och institutioners webbplatser.

Studentkårernas svar

Sahlgrenska akademins studentkår har i huvudsak anfört följande. Vad gäller överklaganden vill studentkåren tillägga att studentkåren vid tillfällena har uppmärksammat att vissa institutioner saknar anvisningar för studenter som önskar söka dispens från förkunskapskrav till kurser. Det har också förekommit att studenter inte erbjuds motivering eller överklagandehänvisningar i samband med myndighetsbeslut. Vad gäller klagomål instämmer studentkåren i lärosätets svar, men önskar tillägga att många studenter inte känner till Studentportalen eftersom enbart lärplattformen används i det dagliga arbetet. Det leder till att många studenter inte tar del av regler och rutiner. Huruvida detta är en fråga för universitetet eller den enskilde studentens ansvar går att diskutera.

Konstkåren har inte haft något att anföra utöver vad universitetet har angett.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Överklagande

Riktlinjer

Vissa beslut som lärosätena fattar i studentärenden och anställningsärenden får överklagas till ÖNH. Andra beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol, exempelvis beslut om disciplinära åtgärder. För att den klagande ska kunna ta tillvara rätten att få saken prövad i högre instans är det viktigt att lärosätena hanterar överklaganden rätt och lämnar korrekt information. I ESG:s riktlinjer anges att kvalitetssäkringsprocesser bör ta hänsyn till att det finns en fastställd rutin för studentöverklagande. Mot denna bakgrund ser UKÄ positivt på att universitetet har riktlinjer för hur överklaganden ska hanteras.

Ämbetet konstaterar att det i *Studieadministrativa handboken för grundnivå och avancerad nivå*, avsnitt 2, anges att det i överklagandet ska anges när beslutet kommunicerats. Något författningsstöd för att ställa upp ett sådant krav finns dock inte. Vidare anges i avsnitt 3 och 4 att överklagande ”ska ske senast inom tre veckor från det att sökande tog del av beslutet”. I 44 § FL föreskrivs bland annat att ett överklagande av ett beslut ska ha kommit in till beslutsmyndigheten inom tre veckor från den dag då den som överklagar fick del av beslutet. UKÄ förutsätter att lärosätet justerar formuleringarna så att de överensstämmer med förvaltningslagens bestämmelser.

Överklagandehänvisningar

Av förvaltningslagen framgår att myndigheter är skyldiga att underrätta parten om hur beslut överklagas, om beslutet går parten emot och kan överklagas. Myndigheter måste därför lämna en överklagandehänvisning. Överklagandehänvisningen måste överensstämma med vad som föreskrivs i förvaltningslagen om hur ett beslut överklagas, till exempel inom vilken tid man kan överklaga och till vilken instans överklagandet ska skickas. Av överklagandehänvisningen bör det också framgå att överklagandet ska vara ställt till den instans som prövar överklagandet. På så sätt blir det tydligt att det är fråga om ett överklagande och inte en önskan om att beslutsmyndigheten själv ska ompröva sitt beslut. Det är säkrast att lämna en skriftlig hänvisning till ett skriftligt beslut. Man undviker då den risk för rättsförluster som uppkommer genom att muntliga besked lättare kan missuppfattas eller förbises.¹¹

¹¹ Se Hellners och Malmqvist, *Förvaltningslagen med kommentarer*, 3 uppl., 2010, s. 258 och 264.

I högskoleförordningen finns regler om vilka beslut av en högskola som får överklagas till ÖNH.

UKÄ har granskat de mallar för överklagandehänvisningar som lärosätet har bifogat och har följande synpunkter:

Överklagandehänvisningen på svenska som återfinns i antagningsbesked via Antagningsservice (2018-12-18) innehåller information om att överklagandet ska laddas upp ”senast tre veckor efter att du fick ditt antagningsbesked”. Av överklagandehänvisningen på engelska som återfinns i antagningsbesked via University Admissions in Sweden (2019-04-02) framgår att överklagandet ska ha kommit in ”no later than three weeks after your receipt of this notification”. UKÄ konstaterar att formuleringarna inte stämmer överens med 44 § FL, i vilken det anges att ett överklagande ska ha kommit in till beslutsmyndigheten inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Vidare anges i den svenska överklagandehänvisningen att den som inte har möjlighet att ladda upp sitt brev på Mina sidor i stället kan skicka brevet via post. UKÄ konstaterar att det i detta fall inte anges att överklagandet ska ha kommit in till beslutsmyndigheten inom tre veckor från den dag då den som överklagar fick del av beslutet genom den myndigheten (se 44 § FL).

Vidare anger båda överklagandehänvisningarna att om lärosätet inte ändrar sitt beslut skickas överklagandet vidare till ÖNH. UKÄ vill framhålla att det i 46 § FL anges att om en myndighet ändrar ett beslut som överklagas, ska den överlämna även det nya beslutet till överinstansen. Överklagandet ska anses omfatta det nya beslutet. UKÄ noterar också att överklagandehänvisningarna saknar uppgift om att överklagandet ska ställas till ÖNH. UKÄ anser att det är viktigt att en överklagandehänvisning innehåller korrekt information om vilken instans som prövas överklagandet.

UKÄ vill i detta sammanhang framhålla att det förhållandet att Universitets- och högskolerådet (UHR) har tagit fram vissa av texterna i de överklagandehänvisningar som återfinns i antagningsbeskeden via Antagningsservice, inte fråntar lärosätet sitt ansvar för att de överklagandehänvisningar som universitetet lämnar tillsammans med sina beslut är korrekta. Upplyningsvis pågår en dialog mellan UKÄ och UHR för att diskutera utformningen av överklagandehänvisningarna i antagningsärenden.

I lärosätets gemensamma mall för tillgodoräknande, examensbevis, anstånd och studieuppehåll samt den engelska versionen av mallen anges att det i överklagandet ska anges vilken dag klaganden tog del av beslutet. I den engelska versionen av mallen uppställs vidare krav på att överklagandet ska undertecknas. Något författningsstöd för att ställa upp nämnda krav finns inte. Vidare anges detta: ”Om det tidigare beslutet inte ändras, sänds ditt överklagande till Överklagandenämnden för högskolan”. Motsvarande formulering finns i den engelska versionen av

mallen. UKÄ vill framhålla att det i 46 § FL anges att om en myndighet ändrar ett beslut som överklagas, ska den överlämna även det nya beslutet till överinstansen.

I överklagandehänvisningen som avser anställning uppställs krav på att överklagandet ska undertecknas. UKÄ konstaterar att det inte finns något författningskrav på att ett överklagande ska vara undertecknat.

UKÄ förutsätter att universitetet ser över formuleringarna i överklagandehänvisningarna.

Stickprov

Överklagandehänvisningar

UKÄ har även granskat de utvalda ärendena för att undersöka om personerna har fått överklagandehänvisningar och om hänvisningarna varit korrekta. Ämbetet konstaterar att överklagandehänvisningar har lämnats i samtliga granskade ärenden, men har följande synpunkter på innehållet i överklagandehänvisningarna.

De överklagandehänvisningar som lämnats i antagningsbesked via Antagningsservice och University Admissions in Sweden (S6/2019, DS 20972371, DS 2018/1847, DS 2018/2658, DS 2018/2720 och DS 2019/2734) har samma lydelse som de överklagandehänvisningar som återfinns i antagningsbeskeden för vilka redogjorts för ovan. Eftersom överklagandehänvisningarna innehåller samma brister hänvisas till de synpunkter som framförts av ämbetet ovan.

I tre ärenden (PAR 2018/521, PAR 2017/1125 och PAR 2018/1822) har det i överklagandehänvisningarna uppställts krav på att överklagandet ska vara undertecknat. I ärende (O 2017/4270) anges i överklagandehänvisningen att det i överklagandet ska anges vilken dag klaganden tog del av beslutet. Något författningsstöd att ställa upp nämnda krav finns inte. Vidare anges detta: ”Om det tidigare beslutet inte ändras, sänds ditt överklagande till Överklagandenämnden för högskolan”. Motsvarande formulering finns i den engelska versionen av mallen. UKÄ vill framhålla att det i 46 § FL anges att om en myndighet ändrar ett beslut som överklagas, ska den överlämna även det nya beslutet till överinstansen.

I ett ärende (DS 2019/2118) anges att överklagandet ska ha kommit in ”senast tre veckor efter det att du fick del av beslutet”. UKÄ konstaterar att formuleringar inte stämmer överens med 44 § FL, i vilken det anges att ett överklagande ska ha kommit in till beslutsmyndigheten ”inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet”.

UKÄ förutsätter att universitetet ser över formuleringarna i överklagandehänvisningarna.

Handläggningstider

Riksdagens ombudsmän (JO) har uttalat att tiden för överlämnande av ett överklagande i normalfallet inte bör överstiga en vecka när en omprövning inte företas. JO har vidare uttalat att den omständigheten att beslutsmyndigheten finner det lämpligt att bifoga ett eget yttrande över överklagandet inte får medföra att tiden utsträcks med mer än några dagar.¹² Även Justitiekanslern (JK) har uttalat sig i frågan och anser att om yttrandet inte kan upprättas utan dröjsmål måste ärendet överlämnas till överklagandeinstansen. En annan ordning skulle innebära att det lagts i beslutsmyndighetens hand att avgöra när överlagandemyndigheten ska få del av överklagandet, något som JK inte ansåg godtagbart av rättssäkerhetsskäl.¹³

Vad gäller beslut efter omprövning föreskrivs följande i 46 § FL: Om överklagandet inte avvisas, ska beslutsmyndigheten skyndsamt överlämna överklagandet och övriga handlingar i ärendet till överinstansen. Om en myndighet ändrar ett beslut som har överklagats, ska den överlämna även det nya beslutet till överinstansen. Överklagandet ska anses omfatta det nya beslutet.

UKÄ har granskat handläggningstiderna för de utvalda ärendena. Lärosätet har därvid ombetts att ange handläggningstiden och bifoga utdrag från ärendehanteringssystemet för respektive ärende.

Universitetet har kommit in med ett utdrag från ärendehanteringssystemet för respektive ärende. UKÄ konstaterar att det, förutom i ett fall, av utdragen inte uttryckligen framgår när respektive överklagande har överlämnats till överinstansen. Detta är en brist. UKÄ utgår från att lärosätet ser över sina rutiner för registrering av händelser i ärendehanteringssystemet, så att det tydligt framgår när ett överklagande överlämnats till överinstansen.

UKÄ vill i sammanhanget också uppmärksamma universitet på vad JO har anfört i ett beslut den 19 september 2018 (dnr 3969-2017) som gällde en anmälan mot Arbetsförmedlingen. Under rubriken *Rättslig reglering* uttalar JO bland annat följande.

Enligt den bestämmelse om myndigheters dokumentationsskyldighet som gällde vid tidpunkten för Arbetsförmedlingens handläggning av Försäkringskassans förfrågan (15 § förvaltningslagen [1986:223]) ska uppgifter som en myndighet får på annat sätt än genom en handling och som kan ha betydelse för utgången i ärendet antecknas av myndigheten, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. En motsvarande bestämmelse finns i 27 § förvaltningslagen (2017:900), som, vilket redan nämnts, från och med den 1 juli 2018 har ersatt 1986 års lag. JO har vid flera tillfällen uttalat att dokumentationsskyldigheten sträcker sig längre än till att gälla ärenden som avser myndighetsutövning mot

¹² Se JO:s ämbetsberättelse 1998/99 s. 443 och 2003/04 s. 179.

¹³ Se JK:s beslut 1999-12-20, dnr 1499-98-21.

någon enskild. JO har upprepade gånger också uttalat att det inte är tillräckligt att endast anteckna uppgifter som kan ha betydelse för utgången i ett ärende. Alla beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse bör redovisas. Även uppgifter som enbart rör ärendets gång och som inte direkt tillför ärendet sakuppgifter bör i stor utsträckning dokumenteras. Sådana uppgifter kan t.ex. gälla att det har förekommit kontakter med parter, andra personer eller myndigheter. Se JO 2014/15 s. 330, dnr 3972-2012 och 458-2017.

UKÄ noterar att universitetet inte har angett handläggningstiden för respektive ärende. Av utdragen från ärendehanteringssystemet framgår dock när universitetet har yttrat sig till överinstansen. Mot denna bakgrund utgår UKÄ från att respektive överklagande har överlämnats i samband med att universitetet har yttrat sig. Handläggningstiden har därför beräknats från den dag överklagandet kom in till universitetet till den dag då lärosätet yttrade sig till överinstansen.

UKÄ konstaterar att det av handlingarna framgår att universitetet i fem av de granskade ärendena har överlämnat överklagandena till överinstansen inom en vecka, vilket stämmer överens med JO:s uttalanden ovan. I fyra av de granskade ärendena (S6/2019, DS 2019/1847, DS 2019/2734 och O 2017/4270) framgår att handläggningstiden var 8 – 11 dagar. UKÄ konstaterar att detta inte uppfyller kravet på skyndsamt handläggning.

UKÄ konstaterar vidare att handläggningstiden i tre ärenden (DS 2018/2371, DS 2019/2658 och DS 2019/2720) var 15 – 23 dagar. UKÄ anser att handläggningstiderna inte är acceptabla och förutsätter att universitetet vidtar de åtgärder som behövs för att förhindra att detta upprepas.

Beträffande tre ärenden (PA 2019/1876, PA 2019/1596 och DS 2019/2118) framgår att det dröjde 34 dagar, 48 dagar respektive mer än fem månader från det att överklagandena kom in till universitetet till dess att universitetet överlämnade dem till överinstansen. UKÄ ser allvarligt på dessa handläggningstider och förutsätter att universitetet vidtar nödvändiga åtgärder för att förhindra att detta upprepas.

Klagomål

Även när det gäller beslut som inte får överklagas är det viktigt att lärosätena hanterar eventuella klagomål på ett korrekt sätt. I ESG:s riktlinjer för standard 1.3 anges att det vid genomförande av studentcentrerat lärande och undervisning ska finnas lämpliga rutiner för att hantera klagomål från studenterna. I UKÄ:s rapport *Studentkårernas synpunkter på lärosätenas klagomålsrutiner* (rapport 2014:17) efterlyser flera studentkårer riktlinjer för hantering av klagomål. Även tydligare information om vart studenterna ska vända sig med problem eller klagomål efterfrågas. Enligt UKÄ:s uppfattning i rapporten tyder studentkårernas

svar på att flera lärosäten kan behöva överväga åtgärder för att förbättra hanteringen av klagomål från studenter.

UKÄ konstaterar att universitetet har rutiner för hantering av klagomål från studenterna och att det finns information om vart studenterna kan vända sig med klagomål. UKÄ ser positivt på detta.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ska bidra till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapssamhälle. Vi granskar kvaliteten på högskoleutbildningarna, vi analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och vi bevakar studenternas rättssäkerhet.

uka.se

